

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΣΑΡΔΙΚΗ. ΤΟΠΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Η ἁγία καὶ τοπικὴ (1) σύνοδος, ἡ ἐν Σαρδικῇ πόλει τῆς Ἰλλυρίας (2) συγκροτηθεῖσα, ἐγένετο ἐν ἔτει 347 ἐπὶ Κωνσταντίου καὶ Κωνσταντος τῶν αὐταδέλφων, καὶ βασιλέων, τοῦ μὲν, ἐν Κωνσταντινουπόλει βασιλεύοντος, τοῦ δὲ, ἐν Ρώμῃ, μετὰ ἕνδεκα χρόνους τῆς τελευτῆς τοῦ πατρὸς αὐτῶν Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου (3). Ἦσαν δὲ Πατέρες ἐν αὐτῇ, ἀπὸ μὲν τῆς δύσεως τριακόσιοι, ἀπὸ δὲ τῆς Ἀνατολῆς ἑβδομήκοντα ἑξ,

(1) Ἡ Σύνοδος αὕτη, ἀγκαλὰ καὶ ὀνομάσθη τόσον ἀπὸ τὸν Σωκράτη (βιβλ. β'. κεφ. κ'), ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν Μέγαν Ἀθανάσιον (ἐν τῇ ἀπολογίᾳ) Οἰκουμενικῇ, μὲ ὄλον τοῦτο κατὰ τὸ κάλεσμα καὶ τὴν ἄθροισιν, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς μόνον ὀνομάσθη οὕτω, κατὰ δὲ τὴν ἀπόβασιν καὶ τὸ τέλος αὐτῆς, τοπικὴ μόνον τῇ ἀληθείᾳ ἐστίν. Ἐσχίσθησαν γὰρ εἰς δύο μέρη οἱ συνελθόντες εἰς αὐτὴν ἀνατολικοὶ καὶ δυτικοὶ Ἐπίσκοποι, καὶ ἀλλήλους ἀψώριζον. Φησὶ γὰρ ὁ Σωζόμενος· «Μετὰ δὲ ταύτην τὴν Σύνοδον οὐκ ἔτι ἀλλήλοις ὡς ὀρθοδόξοις ἐπιμιγνυντο οὐδὲ ἐκοινωνοῦν» καὶ πάλιν· «Τὰ δὲ τῶν Ἐκκλησιῶν, ὡς εἰκὸς, διχονοίας συγκέχυτο, καὶ ἐν διαβολαῖς ἦν» (βιβλ. γ'. κεφ. ιγ'). (Ἡ γὰρ συμφωνία τῶν ἀπανταχοῦ Ἐπισκόπων, ὁ χαρακτήρ καὶ ἡ συστατικὴ διαφορὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἐστίν, ὡς εἴπομεν εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς α. συνόδου). Ὅθεν ἐπειδὴ οἱ ἀνατολικοὶ δὲν συνεφώνησαν μὲ τοὺς δυτικούς, διὰ τοῦτο ἡ Οἰκουμενικὴ δευτέρα ἐν τῷ ε. Κανόνι αὐτῆς, τόμον τῶν δυτικῶν μόνον εἶπε τὴν περὶ πίστεως βεβαίωσιν ταύτης τῆς Συνόδου. Δι' ὃ καὶ Μάξιμος ὁ Μαργούνιος ἐν τῷ περὶ Μάρκου τοῦ Ἐφέσου Ἀντιρρητικῷ λέγει περὶ αὐτῆς· «Τοπικὴ ἐστὶ, καὶ οὐκ Οἰκουμενικὴ, ἡ ἐν Σαρδικῇ ἁγία Σύνοδος· διότι, ἂν ἦτον Οἰκουμενικὴ, πῶς ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρώτη Σύνοδος ὀνομάσθη καὶ εἶναι δευτέρα Οἰκουμενικὴ, εἰς καιρὸν ὅπου ἡ ἐν Σαρδικῇ αὕτη ἔπρεπεν ἔτσι νὰ ὀνομασθῇ;» Ὡς Τοπικὴν δὲ ἐδέχθησαν αὐτὴν καὶ πάντες οἱ τῶν Κανόνων αὐτῆς ἐξηγηταί, καὶ ὅλη ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία. Ἀλλ' οὐδὲ ἡ Σύνοδος αὕτη ἐν ἐστὶ μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ πρώτην, οὔτε μετὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ συναριθμεῖται, ὡς φλυαροῦσιν οἱ Ἰησοῦται, θέλοντες νὰ ἀποδείξουν τὴν παροῦσαν Σύνοδον Οἰκουμενικὴν καὶ ἴσην μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ, καὶ ἐκ τούτου νὰ συναποδείξουν, ὅτι καὶ ἡ Ἐκκλησία ὅπου αὕτη δίδωσιν εἰς τὸν Πάπαν κατὰ τὸν γ', δ' καὶ ε. αὐτῆς Κανὸνα εἶναι καθολικὴ καὶ Οἰκουμενικὴ κατὰ πάσης Ἐκκλησίας. α. Δοιπὸν δὲν εἶναι ἡ παροῦσα ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ, διὰ τὴν καὶ ὁ χρόνος, καὶ ὁ τόπος, καὶ οἱ συναχθέντες Ἐπίσκοποι, καὶ ἡ ὑπόθεσις, καὶ ὁ σκοπὸς, καὶ συντόμως εἰπεῖν, ὅλα τὰ περιστατικὰ ὅπου εἰς ταύτην καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ συνέδραμον, διάφορα πάντῃ

καὶ ἀλλοιότικα εἶναι, καὶ οὐχὶ τὰ αὐτά. β'. Ἀποδεικνύει τὴν παροῦσαν Σύνοδον μὴ εἶναι τὴν αὐτὴν μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ ἡ φιλονεικία ὅπου ἠκολούθησε μετὰ τῶν Πατέρων τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου, καὶ τῶν παπῶν τῆς Ῥώμης Ζωσίμου, Βονιφατίου καὶ Κελεστίνου, περὶ τῶν Κανόνων τῆς Συνόδου ταύτης, περὶ οὗ θέλομεν εἰπεῖν κατωτέρω. Καὶ γ'. Διὰ τὴν αὐτὴν ἡ παροῦσα ἦτον ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ, ἔπρεπε νὰ ἐνθυμηθοῦν ταύτην αἱ μετὰ ταῦτα Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι εἰς τοὺς ἰδίους των ἔρους, καθὼς ἀναφέρουν καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ, καὶ οἱ ἐξηγηταί τῶν Κανόνων αὐτῆς, καὶ οἱ ἱστορικοὶ, ἔπρεπε νὰ ἀναφέρουν τοῦτο εἰς κανένα μέρος. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα πάντα ἀντίκεινται εἰς τὴν γνώμην τῶν Ἰησοῦτῶν, ψεῦδος ἄρα εἶναι ὅτι ἡ Σύνοδος αὕτη εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ.

(2) Ἡ Σαρδικὴ μὲν, κατὰ τὸν γεωγράφον Μελέτιον, πόλις εἶναι τῆς Βουλγαρίας, εἰς τὸ σύνορον τῆς Θράκης εὐρισκομένη, θρόνον Ἐπισκόπου ἔχουσα, ἣτις τώρα Τριαδίτσα ὀνομάζεται. Κατὰ ἄλλους δὲ εἶναι αὐτὴ ἡ ἰδία ὅπου ὀνομάζεται τῇ σήμερον Σοφία, σελ. 417. τῆς Γεωγραφ. Οἱ ἀκριβέστεροι ὅμως θέλουσιν ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἐν τῇ Μυσίᾳ (ἢ Μοισίᾳ) εὐρίσκεται, καὶ ἀπέχει τῆς Φιλιππουπόλεως ὑπὲρ τὰ 100 μίλια. Ὁ δὲ Θεοδώρητος (Ἐκκλ. Ἱστορ. βιβλ. β'. κεφ. δ') λέγει ὅτι ἦτο ἡ πόλις τοῦ Ἰλλυρικῶ (πλατυτέρως δηλ. λαμβανομένου τοῦ ὀνόματος Ἰλλυρικῶ) καὶ τοῦ Δακῶν ἔθνος Μητρόπολις, τῆς νέας Δακίας δηλ. καὶ οὐχὶ τῆς παλαιᾶς, κατὰ τὸν Χρόσανθον (σελ. πγ'. τοῦ Συνταγματίου), καὶ συντόμως εἰπεῖν, ἡ Σαρδικὴ ἦτο Μητρόπολις Δακίας τῆς Μεδιτερρανεᾶς ἢ τοῦ μεσογείου, κατὰ τὴν γεωγραφίαν τοῦ πάτερ Καρόλου τοῦ ἀπὸ τοῦ ἁγίου Παύλου Ἀββᾶ τοῦ Φουλίου, ἀγκαλὰ καὶ ὁ Πτολεμαῖος ἀριθμεῖ τὴν Σαρδικὴν (βιβλ. γεωγραφ. γ'. ια.) εἰς τὰς πόλεις τῆς Θράκης, ἐπειδὴ ἡ νέα Δακία, ἣς πόλις ἐστὶν ἡ Σαρδικὴ, μέρος τῆς Θράκης ἐστὶ, καὶ εἰς τὴν Ἰλλυρικὴν περιλαμβάνεται, ἐδῶθεν οὐσα ἀπὸ τὸν Δούναβιον ποταμῶν.

(3) Ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὅποσαν συνήγαγον οἱ βασιλεῖς τὴν Σύνοδον ταύτην ἐν συντόμῳ ἐστὶν αὕτη. Οἱ τοῦ ὀμοουσίου ἔχθροὶ Εὐσεβιανοὶ ἐκάθηραν τὸν Κωνσταντινουπόλιως ἁγίον Παῦλον καὶ τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον, καὶ διὰ τῆς βασιλικῆς τοῦ Κωνσταν-

κατὰ τὸν Σωκράτη (βιβλίον β'. κεφ. κ'.) καὶ τὸν Σωζόμενον (βιβλ. γ'. κεφ. ιβ'.) (1). Ἀπὸ τοὺς ὁποίους, ἔξαρχοι ἦσαν δ, τε Ὁσιος, ὁ τῆς ἐν Ἰσπανίᾳ Κουρδούβης Ἐπίσκοπος, πάσης αἰδοῦς ἀξιόσ ὄν, διὰ τὸ γηρατειὸν καὶ τὸν πολὺν κόπον ὁποῦ ἐδοκίμασε. Καὶ ὁ Ἀρχιδάμος καὶ Φιλόξενος, οἱ Πρεσβύτεροι, καὶ οἱ τρεῖς τὸν τόπον ἐπέχοντες τοῦ Πάπα Ἰουλίου. Μάξιμος ὁ Ἱεροσολύμων, Παῦλος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Ἀθανάσιος ὁ Ἀλεξανδρείας, παρόντες μὲν ἐν αὐτῇ, καθηρημένοι δὲ ὄντες ὑπὸ τῶν Εὐσεβιανῶν. Καὶ Πρωτογένης ὁ τῆς Σαρδικῆς Ἐπίσκοπος, καὶ ἄλλοι. Σχίσμα δὲ μεταξὺ καὶ διαίρεσις τῶν Πατέρων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως ἠκολούθησε, καὶ ἀλλήλοις οὐ συνεφώνησαν. Οἱ μὲν γὰρ Ἀνατολικοὶ, Ἀρειανιστὰι ὄντες, ἀπερχόμενοι εἰς τὴν Σαρδικὴν, ἔγραψαν εἰς τοὺς Δυτικούς, νὰ μὴ συγκαθίσουν εἰς τὴν σύνοδον, τὸν ἅγιον Παῦλον, καὶ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον, Μάρκελλον τὸν Ἀγκύρας, καὶ τὸν Ἀσκληπᾶν Γαζατον, ὡς καθηρημένους. Οἱ δὲ δυτικοὶ ἀντέγραφον εἰς αὐτοὺς, ὅτι πταίστας δὲν γνωρίζουν αὐτοὺς, οὔτε καθηρημένους, καὶ διὰ τοῦτο ἔχουν συγκαθέδρους αὐτοὺς καὶ συγκοινωνοὺς. Ἄλλ' οἱ ἀνατολικοὶ τοῦτο μαθόντες, γυρίζουν ὀπίσω εἰς Φιλιππούπολιν, καὶ καθιροῦσι μὲν πάλιν Ἀθανάσιον, Παῦλον, Μάρκελλον, καὶ Ἀσκληπᾶν, τὸν Ρώμης Ἰούλιον, τὸν Ὁσιον Κουρδούβης, τὸν Πρωτογένη τῆς Σαρδικῆς, καὶ ἄλλους. Μὴ ἐνθυμηθέντες δὲ τελείως τὸ ὁμοούσιον (ἀγκαλὰ καὶ ὁ Σωκράτης λέγει, ὅτι φανερῶς τὸ ἀναθεμάτισαν, βιβλ. β'. κεφ. κ'), ἀναθεμάτισαν μόνον ἐκείνους ὁποῦ ἔλεγαν τρεῖς Θεοὺς. Καὶ ἐκεῖνον ὁποῦ λέγει, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι Θεός. Καὶ ὅτι ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶναι εἰς καὶ ὁ αὐτός. Καὶ ἐκεῖνον ὁποῦ λέγει, ὅτι ἀνίσως ἦναι ἀγέννητος ὁ Υἱός· καὶ ἀνίσως ἦτο ποτὲ χρόνος ἢ αἰὼν, ὅτε δὲν ἦτον. Οἱ δὲ ἐν Σαρδικῇ δυτικοὶ Πατέρες τὴν σύνοδον συγκροτήσαντες, τὴν μὲν ἐν Νικαίᾳ πίστιν ἐβεβαίωσαν, χωρὶς νὰ προσθέσουν τίποτε εἰς αὐτήν, ἢ νὰ ἀφαιρέσουν, τὸν δὲ Ἀθανάσιον, καὶ Παῦλον, καὶ Μάρκελλον (2) καὶ Ἀσκληπᾶν, ἐδικαίωσαν καὶ ἀθώωσαν, καὶ διὰ τῶν βασιλέων συνήρτησαν καὶ ἔλαβον τοὺς θρόνους αὐτῶν, τοὺς δὲ ἐν τῇ Φιλιππουπόλει Ἀνατολικούς ἐξ ἐναντίας ἀντεκάθηραν, οὐ πάντας δὲ, ἀλλὰ μόνον ἑνδεκά· οὐ γὰρ ὅλοι ἦσαν Ἀρειανοί, ἀλλὰ τινες μόνον, οἱ δὲ ἄλλοι ὀρθόδοξοι (καθὼς οἱ ἐν Σαρδικῇ Πατέρες δηλοῦσιν ἐν τῇ πρὸς πάσας τὰς Ἐκκλησίας ἐπιστολῇ.) δι' ὃ καὶ πολλὰ δόγματα τοῦ Ἀρείου ἀνεθεμάτισαν, καὶ τὸ Σύμβολον αὐτῶν ὡς ὀρθόδοξον ἐδέξατο ὁ θεῖος Ἰλάριος. Κοντὰ δὲ εἰς ταῦτα πάντα, καὶ τοὺς παρόντας Κανόνας (3) ἐξέδωκαν, οἵτινες ἀναγ-

τίου δυνάμει αὐτοὺς ἐξορίζουσιν. Οἱ δὲ ἀπελθόντες εἰς Ἰταλίαν, πρὸς τὸν Ρώμης Ἰούλιον, παρεκάλουν αὐτὸν δοῦναι αὐτοῖς βοήθειαν χεῖρα, τὰ κατ' αὐτοὺς ὀδυρόμενοι. Γράφει οὖν ὁ Ἰούλιος ὑπὲρ αὐτῶν τοῖς Ἐπισκόποις τῆς Ἀνατολῆς, καὶ συναθροίζει ἐν Ρώμῃ Σύνοδον, ἀλλ' οὐκ εἰσηκούθη τελείως, καὶ ἀκολούθως οὐδὲμίαν βοήθειαν ἐδυνήθη νὰ κάμῃ εἰς αὐτοὺς. Εἶτα πείθουσι τὸν βασιλέα Κωνσταντῆ αὐτοῖς τε καὶ ὁ Ἰούλιος, καὶ στέλλει γράμματα εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κωνσταντίνου, παρακαλῶν αὐτὸν διὰ νὰ ἀποδώσῃ τοὺς θρόνους εἰς τὸν Παῦλον καὶ Ἀθανάσιον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Κωνσταντῆς ἔκαμιν ἔξω νοῦ, γράφει πάλιν ὁ Κωνσταντῆς αὐτῷ ὑπὲρ τῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν γραμμάτων τούτων οὐδὲν ἐκατορθήναι· σύγχυσις γὰρ ἠκολούθει καὶ πόλεμος μεταξὺ τοῦ πλῆθους. Ὅθεν ὁ θεῖος Ἀθανάσιος καὶ Παῦλος μετὰ τῶν περὶ αὐτοὺς παρεκάλεισαν τὸν Κωνσταντῆ νὰ γένη Σύνοδος, διὰ νὰ θεωρηθῇ καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς, καὶ τὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ πίστεως, καὶ δὴ συνεργεῖα τῶν δύο βασιλέων ἢ παρούσα ἤθροισθη Σύνοδος.

(1) Ὅρα εἰς τὸν βίον τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου, ἐν ᾧ εὐρήσεις ὅτι ἀπὸ μὲν τῆς Δύσεως ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους, ἀπὸ δὲ τῆς Ἀνατολῆς ἑβδομηκοντα ἦσαν εἰς αὐτήν. Θαυμάζω δὲ πῶς ὁ μὲν Ἀθανάσιος λέγει, ὅτι ἦσαν Πατέρες περισσότεροι καὶ ὕχι ὀλιγώτεροι ἀπὸ ἑκατὸν ἑβδομηκοντα, ὁ δὲ Θεοδώρητος ὅτι διακόσιοι πενήκοντα ἦσαν, (βιβλ. β'. κεφ. ζ'. τῆς Ἐκκλ. Ἱστορ.).

(2) Σημειώται ὅτι ὁ Μάρκελλος νοσῶν τὴν τοῦ Σαβελλίου καὶ Σαμοσατέως Παύλου ἀρεσιν, καὶ ψιλὸν μόνον ἄνθρωπον λέγων τὸν Κύριον, ἠπάτησε τὴν παρούσαν Σύνοδον καὶ ἔλαβε τὴν ἀθώωσιν καὶ τὸν θρόνον του, ὡν προτοῦ καθηρημένος. Εἶπε γὰρ πλαστῶς πρὸς αὐτήν, ὅτι μὲ τὸ νὰ μὴ ἐννοοῦν τινὲς τὴν φράσιν τοῦ συγγράμματός του, ὑπέλαβον ὅτι φρονεῖ τὰ τοῦ Σαμοσατέως, διὰ τοῦτο μετὰ ταῦτα ἢ τοῦ Μάρκελλου τούτου ἀρεσις ἀνεθεματίσθη ὅσον ἀπὸ τὸν Μέγαν Βασιλεῖον, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν ἁ. Κανόνα τῆς β'. Συνόδου, ὅν καὶ ἀνάγνωθι.

(3) Ἀρμοδιώτατον εἶναι νὰ προσθέσωμεν εἰς τὴν παρούσαν ὑποσημείωσιν, ὅτι ἀπὸ τοὺς Κανόνας τῆς παρούσης Συνόδου,

δηλ. τὸν γ'. δ'. ε. καὶ τὸν ιδ'. ἐσπούδασαν οἱ Πάπαι τῆς Ρώμης καὶ πάλαι καὶ τώρα νὰ ἀποδείξουν, ὅτι ἐδόθη εἰς αὐτοὺς ἢ καθ' ὅλου ἑκκλητος ἀπάσης τῆς Ἐκκλησίας, ἦτοι τὸ νὰ ἀναβιβάζουν τὴν κρίσιν εἰς τὸν Πάπαν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς οἰκουμένης ὅσοι ἔχουν κρίσιν, Ἐπίσκοποι, Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι. Καὶ διὰ νὰ κερδήσουν τὴν πολυθρόλητον ἑκκληστον ταύτην, τί δὲν ἐμεταχειρίσθησαν; ἢ ποῖα ψεῦδη δὲν ἐπλασαν; Ἐν μὲν γὰρ τῇ ἐν Καρθαγένῃ Συνόδῳ ὁ Ζώσιμος Πάπας ψευδῶς εἶπεν, ὅτι ὁ ε. καὶ ιδ'. Κανὼν τῆς παρούσης εἶναι Κανόνες τῆς ἐν Νικαίᾳ οἱ περὶ τῆς ἐκκλητοῦ τῶν Ἐπισκόπων καὶ Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων διορίζοντες. Ἀλλὰ διὰ τῶν αὐθεντικῶν ἴσων τῆς ἐν Νικαίᾳ, τὰ ὁποῖα ἀπέστειλεν ὁ Ἀττικὸς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, ἀπέδειξεν ἡ Σύνοδος ἐκείνη ὅτι οἱ ἀνωτέρω Κανόνες δὲν εἶναι τῆς ἐν Νικαίᾳ, καὶ ἀκολούθως ὅτι ψευσταὶ εἰσιν οἱ τοῦτο εἰπόντες Πάπαι τῆς Ρώμης, ὁ Ζώσιμος, λέγω, Βονιφάτιος καὶ Κελεστίνος, καθὼς λέγομεν εἰς τὰ πρόλεγομένα τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου. (Καὶ σημειώσαι ὅτι οὔτε ὁ Βονιφάτιος, ἀλλ' οὔτε ὁ Κελεστίνος ἀντέγραψαν εἰς τὴν ἐν Καρθαγένῃ Σύνοδον τὴν γράφουσαν εἰς αὐτοὺς, πῶς οἱ ἀνωτέρω Κανόνες δὲν εἶναι τῆς ἐν Νικαίᾳ, μὲ τὸ νὰ ᾔναι ἢ ἐν Σαρδικῇ αὐτῇ Συνόδῳ ἢ αὐτῇ μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ, ὅχι, ἀλλ' ἐσιώπησαν τοῦτο, ὡς ψεῦδος ὄν, ἵνα μὴ ἐλεγχθῶσιν ὑπὸ τῆς αὐτῆς Συνόδου καὶ κατὰ τοῦτο ψευδόμενοι. Ψεύδονται λοιπὸν, ψεύδονται οἱ Ἰησοῦται οἱ λέγοντες, ὅτι ὁ Ζώσιμος εἶχε γνώμην πῶς ἢ ἐν Σαρδικῇ αὐτῇ εἶναι ἢ αὐτῇ μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ, καὶ διὰ τοῦτο ἐκ ψευδοῦς προτάσεως, ψευδέστατον συμπέρασμα συμπεραίνουσιν, ὅτι καὶ οἱ Κανόνες οὗτοι τῆς ἐν Σαρδικῇ ἐπιγράφονται τῆς ἐν Νικαίᾳ, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω. Ἄλλη γὰρ καὶ ἄλλη καὶ ὕχι μία καὶ ἡ αὐτῇ εἶναι τῶν ἀμφοτέρων Συνόδων ἡ δύναμις, καὶ ἄλλοι μὲν οἱ κανόνες ἐκείνης, ἄλλοι δὲ ταύτης). Ταῦτα μὲν πάλαι ἐποίησαν ἐπὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου, καὶ ἕως τὴν σήμερον δὲ, δὲν παύουν οἱ παπιστὰι νὰ προβάλλουν ὅτι ὁ γ'. δ'. καὶ μάλιστα ὁ ε. Κανὼν τῆς παρούσης Συνόδου διορίζουν διὰ τὴν καθόλου ἑκκληστον τοῦ Πάπα. Ὅτι δὲ περὶ τῆς ἐκκλητοῦ μόνον τῶν ὑποκαταμένων τῷ Ρώ-

κατοί εἰσι πρὸς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν· ἐπικυρῶνται δὲ ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν α', τῆς δ', καὶ α. τῆς ζ', ὠρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς ε', καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν.

ΟΙ Κ' ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΣΑΡΔΙΚΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Οὐ τοσοῦτον ἡ φάυλη συνήθεια, ὅσον ἡ βλαβερωτάτη τῶν πραγμάτων διαφθορὰ ἐξ αὐτῶν τῶν ἡμελείων ἐστὶν ἐκρίζωτέρα, ἵνα μηδενὶ τῶν Ἐπισκόπων ἐξῆ ἀπὸ πόλεως μικρᾶς εἰς ἑτέραν πόλιν μεθίστασθαι. Ἡ γὰρ τῆς αἰτίας ταύτης πρόφασις φανερά, δι' ἣν τὰ τοιαῦτα ἐπιχειρεῖται. Οὐδεὶς γὰρ πώποτε εὐρεθῆναι Ἐπισκόπων δεδύνηται, ὅς ἀπὸ μείζονος πόλεως εἰς ἐλαχιστοτέραν πόλιν ἐσπούδασε μεταστῆναι. Ὅθεν συνέστηκε διαπύρῳ πλεονεξίας τρόπῳ ὑπεκκαίεσθαι τοὺς τοιοῦτους. Καὶ μᾶλλον τῇ ἀλαζονείᾳ δουλεύειν, ὅπως ἐξουσίαν δοκοῦσιν μείζονα κεκτῆσθαι. Πᾶσι τοίνυν τοῦτο ἀρέσκει, ὥστε τὴν τοιαύτην σκαιότητα ἀσπληρότερον ἐκδικηθῆναι. Ἡγούμεθα γὰρ μηδὲ λαϊκῶν ἔχειν τοὺς τοιοῦτους χρῆναι κοινωνίαν.

Ἀπὸς. ιβ' τῆς α. ἰ. τῆς δ'. ἰ. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ις'. καὶ τῆς ἐν Σαρδικ β'. τῆς ἐν Καρθ. νζ'.

μὴς οἱ ἀνωτέρω Κανόνες διορίζουν, φανερὸν εἶναι ἐκ τῶν ἀκολουθῶν ἐπιχειρημάτων. α. Διατὶ ὁ ὑπερφύης Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς, ἐξηγῶν τὸν ε. Κανόνα λέγει, τὸν Κανόνα τοῦτον προβάλλουσι οἱ Ρωμᾶνοι περὶ ἐκκλήτου αὐτῶν, ἠλέγχθη ὅμως ἐν τῇ ἐν Καρθαγένῃ Συνόδῳ, ὅτι οὐκ ἔστι τῆς ἐν Νικαίᾳ, ἀλλ' οὔτε πάσας τὰς ἐκκλήτους τῶν Ἐπισκόπων ἀνατίθησιν αὐτῷ (τῷ Ρώμης δηλ.), ἀλλὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ. Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Βαλσαμῶν. β'. Ὅτι τὸ παλαιὸν σχόλιον ὅπου εὑρίσκεται ἐν τοῖς Κανόσι τούτοις, οὕτω λέγει· Βλέπε πῶς ὅλοι σχεδὸν οἱ Κανόνες τῆς ἐν Σαρδικῇ ταύτης Συνόδου μερικᾶς, καὶ ὅχι καθολικᾶς κανονίζουσι πράξεις, καὶ μόνως ἐκείνας ὅπου ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ θρόνου τῆς Ρώμης. Ὡστε ὅποιος θέλει νὰ σώζωνται καὶ νὰ τιμῶνται οἱ Κανόνες οὗτοι, δὲν θέλει τοὺς βιάσει νὰ τοὺς κάμῃ καθολικοὺς καὶ οἰκουμενικοὺς, διατὶ οὐδὲ αὐτὰ τὰ πράγματα συγχωροῦσι τοῦτο νὰ γένη. Ἀλλὰ καθὼς περὶ τοῦ Ρώμης οἱ Κανόνες οὗτοι διορίζουσιν, ἔτσι παρομοίως καὶ περὶ τῶν ἄλλων τεσσάρων Πατριαρχῶν, καὶ ὁ καθεὶς ἐξ αὐτῶν ἡμπορεῖ νὰ τοὺς μεταχειρισθῆ διὰ τὰ ἀνήκοντα πράγματα, καὶ τὰς ἐκκλήτους τῶν ὑποκειμένων εἰς τὴν ἐδικήν του Πατριαρχίαν, ἐπειδὴ οἱ Κανόνες οὗτοι δὲν ἀναφέρουσιν ὅλας τὰς ἐκκλήτους καὶ διοικήσεις τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τὸν Ρωμαϊκὸν θρόνον· τοῦτο γὰρ εἶναι πρᾶγμα καὶ ἀδύνατον καὶ ἀλλότριον τῆς Ἐκκλησίας γ'. Διότι καὶ ἡ ἐν Βενεθαλίᾳ γενομένη τοπικὴ Σύνοδος ἀπαρᾶλκτως κατὰ τὸ ἀνωτέρω σχόλιον τὸν Κανόνα τοῦτον τῆς ἐν Σαρδικῇ ἐνόησεν, ὥστε δηλ. οἱ μὲν ὑποκείμενοι εἰς τὸν Ρώμης Ἐπίσκοποι, καὶ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι, νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὰς ψήφους καὶ τὴν κρίσιν τοῦ Ρώμης, οἱ δὲ ὑποκείμενοι εἰς τὸν Ἀλεξανδρείας καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Πατριάρχας, νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὰς κρίσεις καὶ ἀποφάσεις ἐκείνων, καθὼς ὁ Λέων ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας οὕτω περὶ τῆς ἐν Βενεθαλίᾳ Συνόδου μαρτυρεῖ, καὶ τὸ ρηθὲν σχόλιον ὅπου εἰς τοὺς Κανόνες τούτους εὑρίσκεται (ἔστι δὲ ἡ Βενεθαλία ἐπισκοπὴ ὑποκείμενη εἰς τὴν Σεργιούπολιν, καθὼς λέγει ὁ Βενεθαλίτης Γουλιέλμος). δ'. Διατὶ, ἂν οἱ Κανόνες οὗτοι ἐνοηθοῦν, ὅτι δίδουσιν εἰς τὸν Ρώμης

τὰς ἐκκλήτους ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, φανερῶς εὑρίσκονται ἐναντίοι ὅχι μόνον εἰς τὸν ιβ'. ις'. καὶ ιβ'. τοὺς Ἀποστολικούς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ε. Κανόνα τῆς ἐν Νικαίᾳ. μὲ τὴν ὁποίαν σπουδάζουν οἱ παπισταὶ νὰ ἀποδείξουν τὴν ἐν Σαρδικῇ ἴσῃ καὶ τὴν αὐτὴν, καὶ εἰς τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα ψευδῶς ἐπιγράφουν τοὺς Κανόνες τῆς ἐν Σαρδικῇ, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω. Πῶς γὰρ κατ' αὐτοὺς δύναται νὰ ἦναι ἡ ἐν Σαρδικῇ μίᾳ καὶ ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ, εἰς καιρὸν ὅπου οἱ Κανόνες αὐτῆς, κατ' αὐτοὺς ἐννοούμενοι, ἐναντιώτατοι εἶναι μὲ τοὺς Κανόνες τῆς ἐν Νικαίᾳ; ἰ. Διατὶ ἡ φιλονικία ὅπου ἠκολούθησε μεταξὺ τῶν Πατέρων τῆς ἐν Καρθαγένῃ καὶ τῶν παπῶν, ἀπέδειξε βεβαιότατον, ὅτι οἱ παρόντες Κανόνες δίδουσιν εἰς τὸν Ρώμης τὴν ἐκκλήτου τῶν εἰς τὴν ἐνορίαν καὶ ἐπαρχίαν αὐτοῦ μόνον. Λέγουσι γὰρ οἱ θεῖοι Πατέρες ἐκεῖνοι ἐν τῇ πρὸς Κελεστίνον Ἐπιστολῇ, ὅστις ἐξήτει νὰ μεταθεωρῆ τὰς κρίσεις τῶν ἐν Ἀφρικῇ, ἦτοι παρ' ἐνορίαν, ὅτι, οὐ διὰ τινος ὅρου τῶν Πατέρων τοῦτο ἀπηγόρευται τῇ ἐν Ἀφρικῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ πάλιν, «περὶ γὰρ τοῦ τινὰς ὡσανεὶ ἐκ τοῦ πλευροῦ τῆς σῆς ἀγιωσύνης πέμπεσθαι ἐν οὐδεμιᾷ τῶν Πατέρων Συνόδῳ ὁρισθὲν εὑρίσκομεν.» Εἶπον δὲ ταῦτα τὰ λόγια οἱ ἐν Καρθαγένῃ Πατέρες, ὅχι πῶς δὲν ἤξευραν τελείως τὴν ἐν Σαρδικῇ ταύτην Σύνοδον (πῶς γὰρ ἦτο δυνατόν νὰ μὴ τὴν ἤξεύρουσαν ὅπου τριανταεὶς Ἐπίσκοποι, κατὰ τὸν Δοσίθεον, ἦσαν ἐκ τῆς Ἀφρικῆς παρόντες ἐν τῇ Σαρδικῇ;), ὅχι πῶς δὲν ἤξευραν, ὅτι τὸ νὰ ἀποστέλλωνται κριταὶ ἐκ τοῦ πλευροῦ τῆς Ρώμης εἶναι λόγια τοῦ ε. Κανόνος τῆς παρούσης. (Οἱ γὰρ ἐν αὐτῇ Ἀφρικανοὶ Ἐπίσκοποι ἀπίθανον εἶναι νὰ μὴ ἐπῆραν μαζὴ των καὶ τοὺς Κανόνες αὐτῆς εἰς τὴν Ἀφρικῆν)· ἀλλὰ εἶπον ταῦτα, διατὶ αὐτοὶ οἱ Κανόνες δὲν ἐννοοῦνται διὰ τοὺς μὴ ὑποκειμένους εἰς τὸν Ρώμης, καθὼς οἱ Πάπαι τοὺς ἐνόησαν, ἀλλὰ διὰ μόνους τοὺς ὑποκειμένους αὐτῷ. Τοῦτο γὰρ ἀληθῶς, ὡς ἡ Σύνοδος λέγει, οὐδεὶς ὅρος ἢ κανὼν τῶν Πατέρων διορίζει, οὐδὲ εἰς κάμψιν Σύνοδον τῶν Πατέρων εὑρίσκεται (ἄλλοι δὲ εἶπον, ὅτι τὰ, «ἐν οὐδεμιᾷ τῶν Πατέρων Συνόδῳ ὁρισθὲν εὑρίσκομεν», ἐννοεῖται, ἀπὸ τοῦ εἰς κάμψιν συνέλευσιν τῶν Πατέρων τῆς α. Συνόδου τοῦτο εὑρίσκε-

Ερμηνεία.

Προοιμιάζοντας ὁ παρῶν Κανὼν λέγει, ὅτι καὶ κάθε μὲν κακὴ συνήθεια (1) πρέπει νὰ ἀνατρέπεται ὅταν δὲ αὐτὴ καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα, καὶ τὴν εὐταξίαν διαφθείρη. τότε πρέπει καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ θεμέλια νὰ ἐκρίζονεται, καὶ παντελῶς νὰ ἀφανίζεται. Ἀκολουθῶς δὲ διορίζει, ὅτι δὲν εἶναι ἄδεια εἰς κανένα Ἐπίσκοπον νὰ ἀφίγη τὴν μικρὰν ἐπαρχίαν του καὶ νὰ παίρῃ ἄλλην μεγαλητέραν, ἐπειδὴ ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν τοῦτο κάμνει, εἶναι ἡ πλεονεξία καὶ ἡ ὑπερηφανία, καθὼς εἶναι εἰς ὄλους φανερόν. Πλεονεξία μὲν, ἵνα ἐκ τῆς μεγαλητέρας ἐπαρχίας ἔχη καὶ μεγαλητέρον καὶ περισσότερον κέρδος· ὑπερηφανία δὲ, ἵνα ἔχων τὴν μεγαλητέραν ἐπαρχίαν, ἐπομένως ἔχη καὶ δόξαν καὶ ἐξουσίαν μεγαλητέραν. Διὰ τοῦτο πρέπει τὸ τοιοῦτο κακὸν αὐστηρότερα ἀπὸ τὰ ἄλλα νὰ παιδευθῇ, καὶ οἱ τοῦτο τολμήσαντες ποιῆσαι Ἀρχιερεῖς νὰ χωρίζωνται ἀπὸ τὴν ὁμήγουριν τῶν Χριστιανῶν, καὶ οὔτε ὡς λαῖκοι νὰ ἔχουν τὴν μετὰ τῶν πιστῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κοινωνίαν (2). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Ἐἰ δὲ τις τοιοῦτος εὐρίσκεται μανιώδης ἢ τολμηρὸς, ὡς περὶ τῶν τοιούτων δόξαι τινὰ φέρειν παραίτησιν, διαβεβαιούμενον ἀπὸ τοῦ πλήθους πρὸς ἑαυτὸν κεκομίσθαι γράμματα, δῆλον ἔστιν ὀλίγους τινὰς δεδυνῆσθαι μισθῶ καὶ τιμήματι διαφθαρέντας, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ στασιάζειν, ὡς δῆθεν ἀξιῶντας τὸν αὐτὸν ἔχειν Ἐπίσκοπον. Καθόπαξ οὖν τὰς ραδιουργίας τὰς τοιαύτας καὶ τέχνας κολαστέας εἶναι νομίζομεν, ὥστε μηδένα τοιοῦτον μηδὲ ἐν τῷ τέλει λαϊκῆς γοῦν ἀξιῶσθαι κοινωνίας.

ταί. Συνόδους γὰρ ἡ ἐν Καρθαγένῃ Σύνοδος συνηθίζει νὰ ὀνομάζη τὰς συνελεύσεις τῶν Πατέρων τῶν Συνόδων καὶ πράξεις, ὡς ὀλομεν εἰπεῖ εἰς τὰ ἐκείνης προλεγόμενα, ἢ ἐννοεῖται, εἰς κάμμιναν Σύνοδον Οἰκουμενικὴν τοῦτο οὐχ εὐρίσκεται. Ὁ δὲ Δοσίθεος λέγει, ὅτι μὲ τὸ νὰ ἦσαν οἱ Κανόνες τῆς ἐν Σαρδικῇ ταύτης μερικοὶ καὶ τοπικοὶ, οὐκ ἐγίνωσκον αὐτοὺς οἱ ἐν Καρθαγένῃ, ὡς μὴ πάση τῇ Ἐκκλησίᾳ εὐθὺς παραδεδομένους). Τοῦτο εἶναι τὸ ἀληθὲς νόημα τῶν Κανόνων τούτων, καὶ ψευδῆς λοιπὸν, ψευδῆς ἢ ζητουμένη τοῦ Πάπα ἔκκλητος, καὶ ἐντεῦθεν ἐφάνη, καὶ πάντῃ πάντως ἀνίσχυρος. Εἰ δὲ καὶ οἱ Λατῖνοι προβάλλουσι τὸν Ἀρμενόπουλον, ὅτι δέχεται τὴν τοῦ Πάπα καθολικὴν ἔκκλητον, ρητέον ὅτι ὁ λόγος τοῦ Ἀρμενόπουλου καὶ ἄλλων ὁμοίων πρὸς τοσοῦτον νέφος καὶ τηλικούτων μαρτύρων ὅπου ἀνεφέραμεν, εἰς οὐδὲν λογίζεται. Ἄλλ' οὐδὲ ἀνανεοῦσι καὶ βεβαιοῦσιν οἱ ἀνωτέρω Κανόνες τῆς ἐν Σαρδικῇ τὴν ὑπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου δοθεισαν τῷ Πάπα ἔκκλητον· φανερόν γὰρ γίνεται εἰς τοὺς ἀναγινώσκοντας τούτους, ὅτι οὐκ ἀνανεοῦσιν, ἀλλὰ μὴ οὐσαν ἐξ ἀρχῆς δίδουσιν εἰς τὸν Ρώμης τὴν τοιαύτην ἔκκλητον, καὶ ἐξ ἀγάπης καὶ σχέσεως ὅπου εἶχεν ὁ Ὅσιος πρὸς τὸν Ρώμης, ὡς ἐκείνου τοποτηρητής. Διὸ πρὸς μὲν τὸν γ'. καὶ δ'. Κανόνα, ἢ Σύνοδος οὐδὲν ἀπεκρίθη, μόνον δὲ εἰς τὸν ε'. εἶπεν, ὅτι ἀρέσκει. Σημείωσαι ὅτι μερικοὺς Κανόνες τῆς παρούσης Συνόδου, διαλαλιάς ὄντας καὶ οὐχὶ Κανόνες, Κανόνες τῇ ἀληθείᾳ αὐτοὺς ἐποίησαμεν, ὡς καὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ. Περὶ τῆς Συνόδου ταύτης ἴδρα τὸν Δοσίθεον ἀπὸ σελ. 146. μέχρι τῆς 159. τῆς Δωδεκαβίβλου.

(1) Σημείωσαι ἀπὸ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὅτι πρέπει νὰ ἀνατρέπεται μὲν κάθε κακὴ καὶ ψυχοβλαβὴς συνήθεια, καὶ ἀπὸ τὰ θεμέλια αὐτὰ νὰ ἐκρίζονεται, νὰ στερεόνεται δὲ καὶ νὰ φυλάττεται κάθε συνήθεια καλὴ καὶ ὠφέλιμος. Ὅθεν ἀκολουθῶς καὶ οἱ θεῖοι Πατέρες τοῦτο τὸ ἴδιον λέγουσιν· ὅτε γὰρ θεῖος Χρυσόστομος (ὁμιλ. ι'. καὶ νς'. εἰς τὴν Γένεσιν) λέγει· «Μὴ ζητῆς, παρακαλῶ, εἰς κανένα πρᾶγμα τὴν συνήθειαν, ἀλλὰ τὸ χρησίμον καὶ ὄχι τὸ ψυχοβλαβὲς· καὶ ἂν μὲν ᾖ τὸ πρᾶγμα καλὸν καὶ ὠφέλιμον, ἅς γίνεται ἀπὸ λόγου μας, καὶ συνήθεια δὲν ᾖ νὰ γίνεται τοῦτο· ἂν δὲ ᾖ τὸ πρᾶγμα ψυχοβλαβὲς, ἅς τὸ μισῶμεν καὶ ἅς τὸ ἀποστρεφώμεθα, καὶ δὲ καὶ ᾖ συνήθεια νὰ ἐνεργῆται τοῦτο, ἅς κόπτεται ἢ κακὴ αὕτη συνήθεια.»

Καὶ πάλιν (λόγῳ εἰς τὸ Ἀποστολικόν, διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος)· «Ἄς μὴ μοῦ λέγῃ τινὰς ὅτι εἶναι συνήθεια· διατὶ ὅπου γίνεται ἁμαρτία, ἐκεῖ ἢ συνήθεια δὲν πρέπει νὰ ἐνεργῆ· ἀλλ' εἰ μὲν τὰ γινόμενα πράγματα εἶναι κακὰ, καὶ καὶ παλαιὰ συνήθεια ᾖναι, κατάργησον αὐτήν· εἰ δὲ κακὰ δὲν εἶναι, καὶ συνήθεια δὲν ἐπεκράτησεν, ἐνέργησον τὴν συνήθειαν ταύτην, καὶ καταφύτευσον.» Καὶ πάλιν (ὁμιλ. ιβ'. τῆς α'. πρὸς Κορινθ.) «Μὴ μοῦ λέγῃς, φησί, τὴν συνήθειαν· διατὶ εἰ μὲν πονηρὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα, οὔτε μίαν φορὰν ἅς γίνεται, εἰ δὲ πονηρὸν δὲν εἶναι, ἅς γίνεται πάντοτε.» Καὶ πάλιν (ἐν τῷ τέλει τοῦ περὶ συνεισάκτου λόγου) «Καταφρόνησον συνήθειας πονηράς.» Καὶ αὐθις (ὁμιλ. νβ'. τοῦ κατὰ Ματθ.) «Οὐ γὰρ δὴ νόμος τὸ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων παραδοθέν.» Ὁ δὲ Μέγας Βασίλειος, (ὄρα κατὰ πλάτ. μ'.) λέγει, «ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀκολουθοῦμεν εἰς τὰς διεφθαρμένας προλήψεις τῶν πολλῶν, καὶ νὰ βεβαιοῦμεν τὰ ἄτοπα μὲ τὴν συγκοινωνίαν τοῦ πράγματος.» Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος (λόγῳ α'. εἰρην.) λέγει· «Περιφρονήτεον τὸν ἀνθρώπινον νόμον, διὰ τὸν νόμον τοῦ πνεύματος. Καὶ ὁ Χριστὸς ἐν Ἐὐαγγελίοις λέγει πρὸς τοὺς Γραμματεῖς· Διὰ τί ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ἡμῶν;» (Ματθ. ιε'. 3.). Ὁ δὲ Βασίλειος λέγει ἐν τῷ πζ'. Κανόνι. «Ὅτι τὸ ἔθος νόμου δύναμιν ἔχει, τὸ ὑπὸ τῶν ἀγίων ἀνδρῶν παραδοθέν, καὶ ἡ συνήθεια ὡς ἔγγραφος νόμος ἰσχύει, κατὰ τὸ δεύτερον βιβλ. τῶν Βασιλικ. τίτλ. α'. κεφ. μα'. (παρὰ Φωτί. τίτλ. α'. κεφ. γ'.), ἀλλ' οὐχ ἀπλῶς καὶ ἀορίστως καὶ πάντοτε, ἀλλ' ὅταν ἡ συνήθεια αὕτη στηριχθῇ καὶ βεβαιωθῇ ἐν δικαστηρίῳ εἰς ἐκεῖνα ὅπου εἶναι ἔγγραφος νόμος, καὶ ὅταν δὲ ἐναντιόνεται εἰς ἔγγραφον νόμον, κατὰ τὸ αὐτὸ βιβλ. τῶν Βασιλικῶν, καὶ ὅταν αὕτη ᾖναι εὐλόγος καὶ ἐννομος καὶ δίκαια, καὶ μὲ καλὸν λογαριασμὸν ἐπεκράτησε καὶ παρὰ ἀξιολόγων ἐδοκιμάσθη ἀνδρῶν, κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλ. (βιβλ. α'. τίτλ. α'.) Ὅσαι δὲ συνήθειαι εἶναι ἀσυλλόγιστοι καὶ παρὰ τὸ πρέπον, δὲν πρέπει νὰ φυλάττωνται κατὰ τὸν αὐτὸν. (Αὐτόθι).

(2) Τοῦτο δὲ ὅπου λέγει ὁ Κανὼν, ὅτι κανένας κατὲ δὲν εὐρίθη νὰ μεταβῇ ἀπὸ μεγαλητέραν ἐπαρχίαν εἰς μικροτέραν, διὰ τὸ πολλά σπάνιον λέγει, εὐρίσκεται γὰρ καὶ τὸ αὐτὸ μεταβῆσαι καὶ ὄρα τὴν β'. ὑποσημείωσιν τοῦ ιδ'. Ἀποστολικοῦ.

Ἑρμηνεία.

Ἀκόλουθος εἶναι ὁ παρῶν Κανῶν μετὸν ἀνωτέρω· λέγει γάρ, ὅτι ἀνίσως τινὰς Ἀρχιερεὺς ἦναι τόσον πολλὰ αὐθάδης καὶ τολμηροῦς, ὥστε ὁποῦ καὶ ὕστερον ἀπὸ τὸν ἀνωτέρω Κανόνα τολμήσῃ νὰ μετατεθῆ ἀπὸ μίαν ἐπαρχίαν εἰς ἄλλην, καὶ διὰ νὰ φανῆ πῶς δὲν εἶναι τάχα ὑπεύθυνος εἰς τὸ ἐπιτίμιον τοῦ Κανόνος, ἀνθίσταται καὶ λέγει, ὅτι ἔλαβε γράμματα ἀπὸ τὸν λαὸν τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης προσκαλεστικὰ διὰ νὰ γένη εἰς αὐτοὺς Ἀρχιερεὺς· ἂν τοῦτο, λέγω, γένη, φανερόν εἶναι, ὅτι αὐτὸς ἐμεταχειρίσθη τέχνην καὶ πανουργίαν, καὶ μετ' ἀργύρια διαφθείρας ὀλίγους τινὰς ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην, τοὺς ἔπεισε νὰ κάμνουν ταραχὰς καὶ νὰ τὸν ζητοῦν Ἐπίσκοπον. Διὰ τοῦτο αἱ τοιαῦται δολιότητες καὶ τέχναι πρέπει τόσον πολλὰ νὰ παιδεύωνται, ὥστε οἱ ταύτας ποιοῦντες νὰ μὴ ἀξιόνωνται οὔτε εἰς τὸν θάνατόν τους νὰ κοινωνοῦσι καὶ νὰ μεταλαμβάνουν, ὅχι ὡσάν Ἐπίσκοποι, ἀλλ' οὔτε ὡσάν ἀπλῶς λαϊκοί. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Καὶ τοῦτο προστεθῆναι ἀναγκαῖον, ἵνα μηδεὶς Ἐπισκόπων ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν ἐπαρχίαν, ἐν ἣ τυγχάνουσιν ὄντες Ἐπίσκοποι, διαβαίνη, εἰ μὴ τις παρὰ τῶν ἀδελφῶν τῶν ἐν αὐτῇ κληθείη, διὰ τὸ μὴ δοκεῖν ἡμᾶς τὰς τῆς ἀγάπης ἀποκλείειν πύλας. Καὶ τοῦτο δὲ ὡσαύτως προνοητέον, ὥστε, ἐὰν ἐν τινι ἐπαρχίᾳ Ἐπισκόπων τις, ἀντικρυς ἀδελφοῦ ἑαυτοῦ καὶ Συνεπισκόπου πρᾶγμα σχοίη, μηδένα ἕτερον ἐκ τούτων ἀπὸ ἑτέρας ἐπαρχίας Ἐπισκόπους ἐπιγνώμονας ἐπικαλεῖσθαι. Εἰ δὲ ἄρα τις Ἐπισκόπων ἐν τινι πράγματι δόξῃ κατακρίνεσθαι, καὶ ὑπολαμβάνει ἑαυτὸν μὴ σαθρόν, ἀλλὰ καλὸν ἔχειν τὸ πρᾶγμα, ἵνα καὶ αὐθις ἢ κρίσις ἀνανεωθῇ, εἰ δοκεῖ ὑμῖν, τῇ ἀγάπῃ Πέτρου τοῦ Ἀποστόλου τὴν μνήμην τιμήσωμεν, καὶ γραφῆναι παρὰ τούτων τῶν κρινάντων Ἰουλίῳ τῷ Ἐπισκόπῳ Ρώμης, ὥστε διὰ τῶν γειτνιώντων τῇ ἐπαρχίᾳ Ἐπισκόπων, εἰ δεοί, ἀνανεωθῆναι τὸ δικαστήριον καὶ ἐπιγνώμονας αὐτὸς παράσχοι. Εἰ δὲ μὴ συστήναι δύνανται τοιοῦτον αὐτοῦ εἶναι τὸ πρᾶγμα, ὡς παλινδικίας χρῆζειν, τὰ ἅπαξ κεκριμένα, μὴ ἀναλύεσθαι, τὰ δὲ ὄντα, βέβαια τυγχάνειν.

Ἀπος. λέ. τῆς β'. β'. τῆς γ'. ἢ τῆς δ'. κ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ιγ'. κβ'. τῆς ἐν Σαρδικ. ιδ. ιβ'.

Ἑρμηνεία.

Ὅχι μόνον ἐμποδίζονται οἱ Ἐπίσκοποι ἀπὸ τὸ νὰ ἀφίνωσι τὴν μικροτέραν ἐπαρχίαν καὶ νὰ παίρνωσι τὴν μεγαλητέραν, ἀλλὰ ἀκόμη δὲν συγχωροῦνται οὔτε νὰ πηγάζουν ὀλότελα ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν αὐτῶν εἰς ἄλλων ἐπαρχίαν Ἐπισκόπων, διὰ νὰ ἐνεργήσουν τι Ἀρχιερατικόν, χωρὶς νὰ προσηλωθοῦν ἀπὸ αὐτοὺς, κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα. Πλὴν καὶ τοῦτο τὸ νὰ πηγάζουν προσκαλεσμένοι συγχωρεῖ ὁ Κανὼν, διὰ νὰ μὴ ἀποκλείεται ἡ ἀγάπη καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους φιλαδελφία τῶν Ἐπισκόπων. Ἐὰν δὲ δύο τινὲς Ἐπίσκοποι ἔχωσι πρὸς ἀλλήλους κάμμιαν κρίσιν, οὗτοι δὲν πρέπει νὰ ζητοῦν Ἐπισκόπους ἀπὸ ξένην ἐπαρχίαν διὰ νὰ κρίνουν αὐτοὺς, ἀλλὰ τοὺς Ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶναι καὶ αὐτοί. Ἐὰν δὲ ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν κατακριθῆ μὲν ἀπὸ τοὺς ἐπαρχιώτας Ἐπισκόπους, στοχασθῇ δὲ, ὅτι ἡ ὑπόθεσις του δὲν εἶναι ἀδικος καὶ ἀσθενής, ἀλλὰ δυνατὴ εἰς τὸ νὰ τὸν δικαιώσῃ, ἐὰν ἀπὸ ἄλλου μεταθεωρηθῇ, εἰς τοιαύτην, λέγω, περίστασιν, πρέπει ἐξ ἀγάπης νὰ τιμήσωμεν τὴν μνήμην τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, ἥτοι πρέπει οἱ κρίναντες τὴν ὑπόθεσιν ταύτην Ἐπίσκοποι νὰ γράφουν εἰς τὸν θρόνον τῆς Ρώμης (ὅπου τότε ὁ Ἰούλιος ἐπεσκόπευεν), ὅτι ὁ κριθεὶς Ἐπίσκοπος παρ' αὐτῶν δὲν ἀρέσκειται εἰς τὴν κρίσιν των, ἵνα ὁ Ρώμης, ἐὰν στοχασθῇ ὅτι χρειάζεται ἡ ὑπόθεσις νὰ μεταθεωρηθῇ, διορίσῃ νὰ κρίνουν αὐτὴν οἱ πλησιόχωροι τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης Ἐπίσκοποι, ἐὰν δὲ στοχασθῇ ὅτι αὐτὴ δὲν χρειάζεται δεύτερον νὰ κριθῇ, πρέπει νὰ μένη βεβαία καὶ κεκυρωμένη ἢ προγενομένη τῶν Ἐπισκόπων ἀποφασίς. Σημειώσαι ὅτι ὁ Κανὼν οὗτος ἐννοεῖται οὐχὶ περὶ τῶν μὴ ὑποκειμένων εἰς τὸν Πάπαν ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ περὶ μόνων τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ, κατὰ τὸν Ζωναράν (1). Ὅρα καὶ τὸν λέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Ἐὰν τις Ἐπίσκοπος καθαιρεθῇ τῇ κρίσει τούτων τῶν Ἐπισκόπων, τῶν ἐν γειτνία τυγγανόντων, καὶ φάσκῃ πάλιν ἑαυτῷ ἀπολογίας πρᾶγμα ἐπιβάλλειν, μὴ πρότερον εἰς τὴν καθέδραν αὐτοῦ ἕτερον ἀποκαταστήναι, ἐὰν μὴ ὁ τῆς Ρωμαίων Ἐπίσκοπος ἐπιγνοῦς, περὶ τούτου ὄρον ἐξενέγκῃ.

Τῆς α. καὶ β'. ις'. τῆς ἐν Καρθ. ις'.

(1) Ἐπειδὴ τότε καὶ ἡ Σαρδική, μέρος οὔσα τῆς Μοισίας, τῷ Πάπᾳ ὑπέκειτο, ὑπέκειντο γάρ τῷ Πάπᾳ τότε αἱ δυτικαὶ πᾶσαι σχεδὸν ἐκκλησίαι, ἥτοι αἱ Μακεδονικαὶ, αἱ Θεσσαλικαὶ, αἱ τοῦ Ἰλλυρικοῦ, αἱ τῆς Ἑλλάδος, αἱ τῆς λεγομένης Ἠπείρου, αἱ τινὲς ὕστερον τῷ Κωνσταντινουπόλει ὑπετέθησαν, κατὰ τὸν αὐτὸν Ζωναράν. Καὶ ὅρα εἰς τὴν Ἑρμηνείαν τοῦ κη' τῆς δ'. καὶ εἰς τὰ προλεγομένας τῆς παρούσης.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν ἀκόλουθος εἶναι εἰς τὸν ἀνωτέρω, λέγων ὅτι, ἐὰν κανένας Ἐπίσκοπος καθαιρεθῆ μὲν ἀπὸ τοὺς πλησιοχώρους καὶ γείτονας Ἐπισκόπους, λέγει δὲ ὅτι δύναται νὰ δικαιολογηθῆ εἰς ἄλλο κριτήριον, νὰ μὴ χειροτονηθῆ ἄλλος Ἀρχιερεὺς εἰς τὸν θρόνον τοῦ καθαιρεθέντος, ἂν πρῶτον ὁ Πάπας, μαθὼν τὴν τοιαύτην καθάρσειν, δὲν ἀποφασίσῃ, ἢ νὰ κυρωθῆ αὕτη, ἢ νὰ ἀκυρωθῆ. Σημείωσαι, ὅτι καὶ ὁ παρὼν περὶ τῶν ὑποκειμένων τῷ Πάπᾳ ἐπαρχιῶν ἐννοεῖται, καὶ οὐχὶ περὶ τῶν μὴ ὑποκειμένων αὐτῷ, κατὰ τὸν αὐτὸν Ζωναρᾶν. Ὅρα τὸν οὐδ'. Ἀποστολικὸν, καὶ ις'. τῆς α'. καὶ β', καὶ τὰ προλεγόμενα τῆς παρουσίας Συνόδου.

ΚΑΝΩΝ Ε΄.

Ἦρσεν, ἵνα εἴ τις Ἐπίσκοπος καταγγελθεῖ, καὶ συναθροισθέντες οἱ Ἐπίσκοποι τῆς ἐνορίας τῆς αὐτῆς, τοῦ βαθμοῦ αὐτὸν ἀποκινήσωσι, καὶ ὡσπερ (1) ἐκκαλεσάμενος, καταφύγη ἐπὶ τὸν μακαριώτατον τῆς Ρωμαίων ἐκκλησίας Ἐπίσκοπον, καὶ βουλευθεὶς αὐτοῦ διακοῦσαι, δίκαιόν τε εἶναι νομίση ἀνανεώσασθαι αὐτοῦ τὴν ἐξέτασιν τοῦ πράγματος, γράφειν τούτοις τοῖς Ἐπισκόποις καταξιώσῃ τοῖς ἀγγιστεύουσι τῇ ἐπαρχίᾳ, ἵνα αὐτοὶ ἐπιμελῶς καὶ μετὰ ἀκριβείας ἕκαστα διερευνήσωσι, καὶ κατὰ τὴν τῆς ἀληθείας πίστιν, ψῆφον περὶ τοῦ πράγματος ἐξενέγκωσι. Εἰ δὲ τις ἀξίων καὶ πάλιν αὐτοῦ τὸ πρᾶγμα ἀκουσθῆναι, καὶ τῇ δεήσει τῇ ἑαυτοῦ τὸν Ρωμαίων Ἐπίσκοπον κρίνειν δόξῃ (2) ἀπὸ τοῦ ἰδίου πλευροῦ Πρεσβυτέρους ἀποστείλῃ, ἵνα ἢ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ τοῦ Ἐπισκόπου ὅπερ ἂν καλῶς ἔχειν δοκιμάσῃ καὶ ὀρίσῃ δεῖν ἀποσταλῆναι τοὺς μετὰ τῶν Ἐπισκόπων κρινούντας, ἔχοντάς τε τὴν αὐθεντίαν τούτου παρ' οὗ ἀπεστάλησαν, καὶ τοῦτο θετέον. Εἰ δὲ ἐξαρκεῖν νομίσοι πρὸς τὴν τοῦ πράγματος ἐπίγνωσιν καὶ ἀπόφασιν τοῦ Ἐπισκόπου, ποιήσῃ, ὅπερ ἂν τῇ ἐμφρονεστάτῃ αὐτοῦ βουλή καλῶς ἔχειν δόξῃ.

Ἑρμηνεία.

Τὰ αὐτὰ σχεδὸν μὲ τὸν ἀνωτέρω καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται λέγων, ὅτι ἐὰν τις Ἐπίσκοπος κατηγορηθεὶς εἰς ἐγκλήματα καθαιρεθῆ μὲν ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας, ἐξ ἧς καὶ αὐτὸς ἐστίν, ἀναβιβάσῃ δὲ τὴν κρίσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν Πάπαν, τότε ὁ Πάπας, ἐὰν κρίνῃ ὅτι εἶναι δίκαιον νὰ μεταθεωρηθῆ τοῦ τοιούτου ἡ ὑπόθεσις, πρέπει νὰ γράφῃ εἰς τοὺς πλησιοχώρους τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκείνην ξένους Ἐπισκόπους, διὰ νὰ ἐρευνήσωσιν ἀκριβῶς καὶ μετὰ ἐπιμελείας τὴν ὑπόθεσιν, καὶ νὰ κάμουν περὶ αὐτῆς ἀληθῆ καὶ δίκαιαν ἀπόφασιν. Ἐὰν ὅμως ὁ αὐτὸς Ἐπίσκοπος, κατακριθεὶς καὶ ἀπὸ τοὺς τοιούτους πλησιοχώρους Ἐπισκόπους, ἀναβιβάσῃ καὶ δευτέραν φοράν τὴν κρίσιν τοῦ πρὸς τὸν Πάπαν καὶ παρακαλέσῃ αὐτὸν διὰ νὰ ἀποστείλῃ ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου οικείου, ἔχοντάς τὴν αὐθεντίαν καὶ τὸν τόπον τὸν ἐδικὸν του, διὰ νὰ κρίνουν (τρίτον) τὴν ὑπόθεσιν τούτην ὁμοῦ μὲ τοὺς Ἐπισκόπους, ἢ τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης δηλ. ἢ τοὺς πλησιοχώρους εἰς αὐτήν· ἐὰν, λέγω, τοῦτο ἀκολουθήσῃ, τότε στέλεται εἰς τὴν ἐξουσίαν καὶ σφῆν φρόνησιν τοῦ Πάπᾳ, ἢ νὰ ἀποστείλῃ τοὺς τοιούτους ἐδικούς του τοποτηρητάς διὰ νὰ κρίνουν αὐτήν, ἢ νὰ ὀρίσῃ, ὅτι εἶναι ἀρκετὴ ἢ προτέρᾳ κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου γεγενημένη τῶν Ἐπισκόπων κρίσις τε καὶ ἀπόφασις (3). Σημείωσαι ὅτι καὶ ὁ παρὼν Κανὼν περὶ μόνων τῶν ὑποκειμένων τῷ Πάπᾳ ἐννοεῖται, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, καὶ οὐχὶ περὶ τῶν μὴ ὑποκειμένων αὐτῷ.

ΚΑΝΩΝ ΣΤ΄.

Ἐὰν συμβῆ ἐν μιᾷ ἐπαρχίᾳ, ἐν ἣ πλεῖστοι Ἐπίσκοποι τυγγάνουσιν, ἕνα Ἐπίσκοπον ἀπο- || Ἀποστ. α. μείναι, κάκεινος κατὰ τινα ἀμέλειαν μὴ βουλευθῆ συνελθεῖν καὶ συναινέσαι τῇ καταστάσει τῶν Ἐπισκόπων, τὰ δὲ πλήθη συναθροισθέντα παρακαλοῦσιν γίνεσθαι τὴν κατάστασιν τοῦ παρ' αὐτῶν ἐπιζητούμενου Ἐπισκόπου, χρῆ πρότερον ἐκεῖνον τὸν ἀπομείναντα Ἐπίσκοπον ὑπομιμνήσκεσθαι διὰ γραμμάτων τοῦ Ἐξάρχου τῆς ἐπαρχίας, (λέγω δὴ τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Μητροπόλεως), ὅτι ἀξιοῖ τὰ πλήθη ποιμένα αὐτοῖς δοθῆναι, ἠγούμεθα καλῶς ἔχειν καὶ τοῦτον ἐκδέχεσθαι ἵνα παραγένηται· εἰ δὲ μὴ, διὰ γραμμάτων ἀξιωθείς, παραγένηται μήτε μὴν ἀντιγράφοι, τὸ ἱκανὸν τῇ βουλήσει τοῦ πλήθους χρῆ γενέσθαι. Χρῆ δὲ μετακαλεῖσθαι καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας Ἐπισκόπους, πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ τῆς Μητροπόλεως Ἐπισκόπου. Μὴ ἐξεῖναι δὲ ἀπλῶς καθιστᾶν Ἐπίσκοπον κώμη τινί, ἢ βραχεῖα πόλει, ἢ τινι καὶ εἰς μόνος Πρεσβύτερος ἐπαρκεῖ. Οὐκ ἀναγκαῖον γὰρ Ἐπισκόπους ἐκεῖσε καθιστάσθαι, ἵνα μὴ κατευτελιζῆται τὸ τοῦ Ἐπισκόπου ὄνομα καὶ ἡ αὐθεντία, ἀλλ' οἱ τῆς ἐπαρχίας, ὡς προείπον, Ἐπίσκοποι, ἐν

(1) Ἰσ. καὶ ὅσπερ.

(2) Ἰσ. καὶ ἀπὸ τοῦ.

(3) Περὶ τῶν τριῶν τούτων Κανόνων, τοῦ γ', λέγω, δ' καὶ

τοῦ παρόντος ἐ. ὅρα εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς Συνόδου ταύτης, ἀλλὰ δὴ καὶ εἰς τὰς δύο ἐπιστολὰς τῆς ἐν Καρθαγ. Συνόδου, τὰς μετὰ τοὺς Κανόνας ἐκείνης ἐρμηνευόμενας.

ταύταις ταῖς πόλεσι καθιστᾶν Ἐπισκόπους ὀφείλουσιν, ἔνθα καὶ πρότερον ἐτύγχανον γεγονότες Ἐπίσκοποι. Εἰ δὲ εὐρίσκοντο οὕτω πληθύνουσά τις ἐν πολλῷ ἀριθμῷ λαοῦ πόλις, ὡς ἀξίαν αὐτὴν καὶ Ἐπισκοπῆς νομίζεσθαι, λαμβανέτω.

Ἑ ρ μ η ν ε ί α.

Διορίζει ὁ παρῶν κανὼν, ὅτι ἐὰν εἰς μίαν ἐπαρχίαν πολλοὺς Ἐπισκόπους ἔχουσιν, ἀκολουθήσῃ νὰ μείνῃ μόνον ἓνας Ἐπίσκοπος, (ἢ διατὶ δηλ. οἱ ἄλλοι καθηρέθησαν, ἢ ἀπέθανον, ἢ δὲν εἶναι παρόντες, κατὰ τινὰ ἀναγκαίαν περίστασιν) ὁ δὲ λαὸς μιᾶς θετέον Ἐπισκοπῆς τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης συναχθεὶς, ζητῆ νὰ ψηφισθῆ καὶ νὰ χειροτονηθῆ εἰς αὐτὴν Ἐπίσκοπος, τότε πρέπει ὁ Ἐξάρχος τῆς ἐπαρχίας, ἢτοι ὁ Μητροπολίτης (ὄρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ λδ'. Ἀποστολικοῦ) νὰ γράψῃ πρὸς τὸν ἐναπομείναντα μόνον ἐκεῖνον Ἐπίσκοπον, τοῦ λαοῦ τὸ ζήτημα, καὶ νὰ καρτερῆ αὐτὸν, ἕως ὅπου νὰ ἔλθῃ. Ἐὰν δὲ ἐκεῖνος δὲν θελήσῃ νὰ ἔλθῃ, διὰ τινὰ ἀμέλειαν τοῦ εἰς τὴν ψῆφον καὶ χειροτονίαν τοῦ ζητούμενου Ἐπισκόπου, ἀλλ' οὔτε κἀν διὰ γράμματός του θελήσῃ νὰ συμφηφίσῃ αὐτὸν, τότε ὁ Μητροπολίτης πρέπει νὰ κάμῃ τὸ ἱκανὸν εἰς τὴν αἴτησιν τοῦ πλήθους, ἢτοι πρέπει νὰ καλῆ τοὺς πλησιοχώρους εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην ξένους Ἐπισκόπους, καὶ ὁμοῦ μὲ αὐτοὺς καὶ νὰ ψηφίσῃ καὶ νὰ χειροτονῆ τὸν παρὰ τοῦ πλήθους ζητούμενον Ἐπίσκοπον. Ὁμοίως καὶ ὅταν μέλλῃ νὰ γένη εἰς τὴν τοιαύτην μονοεπίσκοπον, διὰ νὰ εἰπῶ ἔτι, ἐπαρχίαν, Μητροπολίτης, οἱ πλησιόχωροι αὐτοὶ ξένοι Ἐπίσκοποι πρέπει καὶ νὰ ψηφίσουν καὶ νὰ χειροτονοῦν αὐτὸν (1). Πρὸς τούτοις δὲ λέγει ὁ κανὼν, ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνε-ται Ἐπίσκοπος εἰς χωρίον, ἢ εἰς μικρὰν πόλιν, εἰς τῆς ὁποίας τὴν πνευματικὴν κυβέρνησιν εἶναι ἀρκετὸς καὶ ἓνας μόνος Πρεσβύτερος, ἵνα μὴ ἐκ τούτου καταφρονῆται τὸ ὑπεροχικὸν τοῦ Ἐπισκόπου ἀξίωμα, ἀλλ' εἰς ἐκεῖ-νας μόνας τὰς πόλεις πρέπει νὰ χειροτονοῦνται Ἐπίσκοποι, αἱ ὁποῖαι ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐστάθησαν ἐπισκο-σκοπαί, ἢτοι Ἐπισκόπων καθέδραι· πλὴν ἐὰν εὐρεθῆ κάμμία πόλις τόσον πολυάνθρωπος, ὥστε νὰ ᾔηται ἀξία εἰς τὸ νὰ γένη ἐπισκοπὴ νέα, ἃς γίνεται, καὶ ἃς λαμβάνῃ ἰδίῳν τῆς Ἐπίσκοπον.

Σ υ μ φ ω ν ε ί α.

α' Ο δὲ ζβ'. τῆς ἐν Καρθαγ. παρομοίως διορίζει, ὅτι οἱ λαϊκοὶ ἐκεῖνοι ὅπου κάμμίαν φορὰν εἰς τὸν τόπον αὐ-τῶν δὲν εἶχον Ἐπίσκοπον χωριστὸν ἐδικὸν τους, νὰ λαμβάνουν τοῦτον, μὲ τὴν γνώμην ὁμοῦ καὶ θέλησιν τοῦ Ἐπισκόπου ἐκείνου, εἰς τὸν ὅποτον ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἦσαν ὑποκείμενοι. Ὁ δὲ ζε'. τῆς αὐτῆς λέγει, νὰ μὴ χωρίζεται κάμμία μικρὰ παροικία ἀπὸ τὴν ὅλην ἐπαρχίαν, εἰς τὸ νὰ γίνεται νέα Ἐπισκοπὴ, χωρὶς τὴν ἄδειαν τοῦ τῆς ὅλης ἐπαρχίας Μητροπολίτου. Ἀλλὰ καὶ ὁ ρθ'. τῆς αὐτῆς διορίζεται, ὅτι οἱ μὴ ἔχοντες χωριστὸν Ἐπί-σκοπον τόποι νὰ μὴ λαμβάνουν αὐτὸν, χωρὶς τὴν ψῆφον τοῦ Μητροπολίτου καὶ τοῦ Πατριάρχου καὶ ὅλης τῆς Συνόδου, καὶ τὴν γνώμην τοῦ ἀνωθεν ἐξ ἀρχῆς διοικοῦντος αὐτοὺς Ἐπισκόπου.» Ὁρα καὶ τὸν α'. Ἀποστολ.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Ἡ ἀκαίρια ἡμῶν καὶ ἡ πολλὴ συνέχεια, καὶ αἱ ἀδικοὶ ἀξιώσεις πεποιήκασιν ἡμᾶς μὴ τὸσαύτην ἔχειν χάριν καὶ παρησίαν, ὅσην ὀφείλομεν κεκτῆσθαι. Πολλοὶ γὰρ τῶν Ἐπισκό-πων οὐ διαλείπουσιν εἰς τὸ στρατόπεδον παραγενόμενοι, καὶ μάλιστα οἱ Ἀφρικανοί, οἵτινες, καθὼς ἔγνωμεν παρὰ τοῦ ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν καὶ συνεπισκόπου Γράτου, τὰς σωτη-ριώδεις συμβουλάς οὐ παραδέχονται, ἀλλὰ καταφρονοῦσιν οὕτως, ὡς ἓνα ἄνθρωπον εἰς τὸ στρατόπεδον πλείστας καὶ διαφόρους, καὶ μὴ δυναμένας ὠφελῆσαι τὰς Ἐκκλησίας, δεήσεις διακομίζουσιν, καὶ μὴ, ὡς ὀφείλει γίνεσθαι, καὶ ὡς προσῆκόν ἐστὶ τοῖς πένησι καὶ τοῖς λαϊκοῖς, ἢ ταῖς χήραις συναίρεσθαι καὶ ἐπι-κουρεῖν, ἀλλὰ κοσμικὰ ἀξιώματα καὶ πράξεις προνοεῖν τισιν. Αὕτη τοίνυν ἡ σκαιότης τὸν θραυσμὸν οὐκ ἄνευ σκανδάλου τινὸς ἡμῖν καὶ καταγνώσεως προξενεῖ. Πρεπωδέστερον δὲ εἶναι ἐνομίσασμεν Ἐπίσκοπον τὴν ἑαυτοῦ βοήθειαν παρέχειν ἐκείνῳ, ὅστις ἂν ὑπὸ τινος βιάζηται, εἰ εἴ τις τῶν χηρῶν ἀδικεῖτο, ἢ αὐ πάλιν ὀρφανὸς τις ἀποστεροῖτο τῶν αὐτῷ προσηκόντων, εἰ περ' ἄρα καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα δικαίαν ἔχει

Τῆς ἐν Ἀν-τιοχ. ια'. τῆς ἐν Σαρδικ. ἡ. θ'. κ'. τῆς ἐν Καρθ. ριζ'.

(1) Σημειῶσαι κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, ὅτι τὸ νὰ ψηφίσου καὶ νὰ χειροτονοῦν οἱ Ἐπίσκοποι οἱ πλησιόχωροι ἢ ἐπαρχιωταὶ τοὺς Μητροπολίτας, ἐγένετο ὅταν καθ' ἑαυτὰς αἱ πόλεις ἐψηφίζον καὶ ἐχειροτόνον αὐτοὺς· τῶρα δὲ τοῦτο οὐ γίνεται, ἀλλ' ὁ Πα-τριάρχης, καὶ ἡ περὶ αὐτὸν Σύνοδος καὶ ψηφίζει καὶ χειροτονεῖ τοὺς ὑποκειμένους αὐτῷ Μητροπολίτας, πλὴν τῶν αὐτοκεφάλων καλουμένων Μητροπολιτῶν. Σημειῶσαι πρὸς τούτοις ὅτι ἀγκαλὰ καὶ ὁ Φιλόθεος παρὰ Ἀρμενοπούλῳ (ἐπιτ. τῶν Κανόνων ἐπι-γραφεῖ α.), ἐρμηνεύων τὸ ἱκανὸν τῆ βουλήσει τοῦ πλήθους γενέ-σθαι, λέγει, ὅτι ἱκανὸς μὲν ἐστὶν ὁ Μητροπολίτης μόνος νὰ ψη-

φίσῃ τὸν ζητούμενον Ἐπίσκοπον, δὲν εἶναι ὁμοῦ ἱκανὸς καὶ εἰς τὸ νὰ τὸν χειροτονήσῃ μόνος. Ὁμοῦ ἡ ἀνωτέρα Ἑρμηνεία κρείττων ἐστὶ, καθ' ὅτι εἰς μὲν τὸ νὰ ψηφισθῆ Ἐπίσκοπος, ἢ ὅλοι, ἢ πολλοὶ πρέπει νὰ συνέλθουν Ἐπίσκοποι, κατὰ τὸν τί-ταρτον τῆς πρώτης. Εἰς δὲ τὴν χειροτονίαν καὶ τρεῖς μόνοι ἀρ-κοῦσι κατὰ τὸν αὐτὸν, εἰ δὲ εἰς τὴν χειροτονίαν, τὴν ὀλιγοτέ-ρων Ἐπισκόπων χρῆζουσιν, ὁ εἰς Μητροπολίτης δὲν εἶναι ἀρ-κετὸς, πῶς ἐστὶ ἱκανὸς εἰς τὴν ψῆφον, τὴν τῶν πάντων, ἢ τῶν περισσοτέρων χρῆζουσιν; ἀνακόλυθον γὰρ τοῦτο.

τὴν ἀξίωσιν. Μηδένα δὲ Ἐπίσκοπον χρῆναι εἰς τὸ στρατόπεδον παραγίνεσθαι παρεκτὸς τούτων, οὓς ἂν ὁ εὐλαθέστατος Βασιλεὺς ἡμῶν τοῖς ἑαυτοῦ γράμμασι μετεκαλεῖτο. Ἄλλ' ἐπειδὴ πολλάκις συμβαίνει τινὰς οἴκτου δεομένους, καταφυγεῖν ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τὰ ἑαυτῶν ἁμαρτήματα εἰς περιορισμὸν, ἢ νῆσον καταδικασθέντας, ἢ δ' αὖ πάλιν οἰαδηποτοῦν ἀποφάσει ἐκδεδομένους, τοῖς τοιούτοις μὴ ἀρνητέαν εἶναι τὴν βοήθειαν, ἀλλὰ χωρὶς μελλησμοῦ καὶ ἄνευ τοῦ διστάσαι τοῖς τοιούτοις αἰτεῖσθαι συγχώρησιν.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ τινες Ἐπίσκοποι καὶ μάλιστα οἱ ἐν τῇ Ἀφρικῇ εὐρισκόμενοι, ἀπετόλμων νὰ πηγαίνουν πρὸς τὸν Βασιλέα, ὅχι διὰ νὰ βοηθήτουν εἰς χήρας καὶ πτωχοὺς, καθὼς εἶναι τὸ πρέπον, ἀλλὰ διὰ νὰ προξενήσουν εἰς τινὰς φίλους τῶν κοσμικῶν ἀξιώματα καὶ κυβερνήσεις, καὶ συμβουλευόμενοι πολλάκις νὰ παύσουν ἀπὸ τοῦτο, κατεφρόνουν τὰς τοιαύτας συμβουλὰς, εἰς τρόπον ὅτι καὶ ἕνας μόνος Ἐπίσκοπος πολλάς καὶ διαφόρους ἐξωτερικὰς παρακαλέσεις ἐπρόσφερον εἰς τὸ παλάτιον· ἐπειδὴ, λέγω, τοῦτο τὸ ἄτακτον ἐγένετο, καὶ ἐκ τούτου ἠκολούθει νὰ μὴ εὐρίσκουν οἱ Ἀρχιερεῖς κοντὰ εἰς τὸν Βασιλέα τὴν παρησίαν καὶ χάριν, ὅση χρεωστεῖται εἰς αὐτοὺς, ἀλλὰ μάλιστα καὶ νὰ προξενοῦν σκάνδαλα καὶ κατηγορίας καθ' ἑαυτῶν. Διὰ τοῦτο ὁ Κανὼν οὗτος τοῦτο ἐμποδίζωντας, διορίζει ὅτι εἶναι πρέπον κάθε Ἐπίσκοπος νὰ πηγαίῃ πρὸς τὸν Βασιλέα διὰ νὰ βοηθῇ ἐκείνους ὅπου καταδυναστεύονται ἀπὸ ἄλλους, οἷον, χήρας ἀδικουμένας, ὀρφανοὺς ἀποστερουμένους τῶν ὑπαρχόντων τους (1). Πλὴν καὶ τότε νὰ βοηθῇ εἰς τοὺς τοιούτους, ὅταν ἢ αἰτησίς αὐτῶν ᾖ δικαίη καὶ εὐλογος, εἰ δὲ εἶναι ἀδίκος καὶ ἀνεύλογος, δὲν πρέπει οὐδὲ αὐτοὺς νὰ βοηθῇ, ἀλλ' οὐδὲ πρέπει νὰ πηγαίῃ εἰς τὸν Βασιλέα αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ του, χωρὶς νὰ καλεσθῇ μὲ γράμματα βασιλικά· ἐξω μόνον ἂν καταφύγουσιν τινες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἄξιοι ἐλέους, ἢ διατὶ κατεδικάσθησαν διὰ σφάλματα ὅπου ἔκαμαν νὰ ἐξορισθοῦν εἰς κένενα νησι ἢ εἰς ἄλλους σκληροὺς τόπους. Εἰς τούτους γὰρ καὶ τοὺς τοιούτους καταδίκους πρέπει οἱ Ἐπίσκοποι χωρὶς ἀναβολὴν καιροῦ καὶ χωρὶς νὰ καλεσθοῦν, νὰ πηγαίνουν εἰς τὸν Βασιλέα, διὰ νὰ ζητοῦν συγχώρησιν τοῦ σφάλματος αὐτῶν, καὶ ἀκολούθως διὰ νὰ τοὺς ἐλευθερόνουν ἀπὸ τὴν καταδίκην. Ὅρα καὶ τὸν ιά. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Τῆς ἐν Ἀντιοχ. ιά. τῆς ἐν Σαρδ. ζ'. θ'. κ'. τῆς ἐν Κερθαγ. ριζ'. Καὶ τοῦτο ὀρίζεσθω, ἵν' ἐπειδὴ ἔδοξε, διὰ τὸ μὴ πίπτειν ὑπὸ κατάγνωσίν τινα Ἐπισκόπων ἀφικνούμενον εἰς τὸ στρατόπεδον, εἰ τινες αὐτῶν τοιαύτας ἔχοιεν δεήσεις, οἷων ἐπάνω ἐπεμνήσθημεν, διὰ ἰδίου Διακόνου ἀποστέλλοιεν. Τοῦ γὰρ ὑπηρέτου τὸ πρόσωπον οὐκ ἐπίφθονον τυγχάνει, καὶ τὰ παρασχεθησόμενα θάττον διακομισθῆναι δυνήσεται.

Ἑρμηνεία.

Ἀκόλουθος μὲ τὸν ἀνωτέρω εἶναι καὶ ὁ παρὼν Κανὼν. Διορίζει γὰρ ὅτι ἀνίσως Ἐπίσκοποι τινες ἔχουν νὰ προσφέρουν δεήσεις εἰς τὸν Βασιλέα διὰ τὰς ἀνω εἰρημένας αἰτίας, οἷον, διὰ βοήθειαν ἀδικουμένων καὶ καταδυναστευομένων, ἢ διὰ λύτρωσιν τῶν κατακριθέντων, νὰ μὴ πηγαίνουν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι αὐτοπροσώπως εἰς τὸν Βασιλέα, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο προξενεῖ κατηγορίαν καὶ κατεφρόνησιν εἰς αὐτοὺς, ἀλλὰ νὰ πέμπωσι τοὺς Διακόνους αὐτῶν, καὶ δι' αὐτῶν νὰ προσφέρωσι ταύτας. Α'. διατὶ τινὰς δὲν θέλει κατηγορήσῃ τὸν Ἐπίσκοπον ἐκεῖ ἀπελθόντα, καὶ Β'. διατὶ τὰ δεησόμενα γράμματα παρὰ τοῦ Βασιλέως, καὶ αἱ ἄλλαι ἀπαιτήσεις, αἱ ὑπὲρ τῶν τοιούτων δεήσεων γενησόμεναι, εὐκολώτερα καὶ ὀγληγορώτερα θέλουν ἀποσταλθοῦν διὰ μέσου τοῦ Διακόνου, πᾶσι διὰ μέσου τοῦ Ἐπισκόπου. Ὅρα καὶ τὸν ιά. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Τῆς ἐν Ἀντιοχ. ιά. τῆς ἐν Κερθαγ. ριζ'. τῆς ἐν Σαρδ. α. ζ'. ἢ κ'. Καὶ τοῦτο ὀρίζεσθω, ἵνα ἐν οἰαδηποτοῦν ἐπαρχίᾳ Ἐπίσκοποι πρὸς ἀδελφὸν καὶ Συνεπίσκοπον ἑαυτῶν ἀποστέλλοιεν δεήσεις, ὃ ἐν τῇ μείζονι τυγχάνων πόλει, τοῦτ' ἐστὶ τῇ Μητροπόλει, αὐτὸς καὶ τὸν Διάκονον αὐτοῦ καὶ τὰς δεήσεις ἀποστέλλοι, παρέχων αὐτῷ καὶ συστατικὰς ἐπιστολάς, γράφων δηλονότι κατὰ ἀκολουθίαν καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ συνεπισκοπούς ἡμῶν, εἰ τινες ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐν τοῖς τόποις ἢ ἐν ταῖς πόλεσι διάγοιεν, ἐν αἷς ὁ εὐσε-

(1) Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Βασιλικοὶ νόμοι θεσπίζουν ὅτι, οἱ Ἐπίσκοποι πρέπει νὰ μηνύουσιν εἰς τοὺς προεστεύοντας τῆς χώρας καὶ ἐξουσιαστὰς (τοὺς ἑρθοδοξοὺς δηλ.) τὰς ἀδικίας ὅπου κάμνουσιν οἱ ἀδίκηται, καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐπισκέπτονται ἐκείνους ὅπου εἶναι εἰς τὴν φυλακὴν κάθε Τετράδα καὶ Παρασκευῆν, εἴτε δούλοι εἶναι, εἴτε ἐλεύθεροι, καὶ νὰ παρακινοῦν τοὺς ἄρχοντας

νὰ κάμνουσιν εἰς αὐτοὺς τοὺς φυλακωμένους ἕσα οἱ νόμοι προσταζοῦσι δίκαια. Εἰ δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες δὲν πείθονται, οἱ Ἐπίσκοποι πρέπει νὰ τὸ φανερόνουν εἰς τοὺς Βασιλεῖς (ἴσως δὲ διὰ γραμμάτων), καὶ ὅτι πρέπει νὰ παρακινοῦν τοὺς ἄρχοντας νὰ εὐγάνουν τοὺς φυλακωμένους δούλους ἀνάμεσα εἰς εἴκοσιν ἡμέρας. (Παρὰ τῷ Βλάσταρι).

βέστατος Βασιλεὺς τὰ δημόσια πράγματα διακυβερνᾷ. Εἰ δὲ ἔχει τις τῶν Ἐπισκόπων φίλους ἐν τῇ Αὐλῇ τοῦ Παλατίου, καὶ βούλοιτο περὶ τινος, ὅπερ πρεπωδέστερον εἶη, ἀξιῶσαι, μὴ κωλύοιτο διὰ τοῦ ἑαυτοῦ Διακόνου καὶ ἀξιῶσαι καὶ ἐντείλασθαι τούτοις, ὥστε τὴν αὐτῶν ἀγαθὴν βοήθειαν ἀξιοῦντι αὐτῷ παρέχειν. Οἱ δὲ εἰς Ρώμην παραγινόμενοι, καθὼς προείρηκα τῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ ἡμῶν καὶ συνεπισκόπῳ Ἰουλίῳ, τὰς δεήσεις, ἃς ἔχοιεν, διδόναι ὀφείλουσι παρέχειν, ἵνα πρότερος αὐτὸς δοκιμάζοι, εἰ μὴ τινες ἐξ αὐτῶν ἀναισχυντῶεν, καὶ οὕτω τὴν ἑαυτοῦ προστασίαν καὶ φροντίδα παρέχων, εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ ἀποστέλλει.

Ἑρμηνεία.

Περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως καὶ ὁ παρῶν διαλαμβάνει Κανὼν. Λέγει γὰρ, ὅτι ἐὰν Ἐπίσκοπός τις γράψῃ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον τῆς χώρας ἐκείνης, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται ὁ Βασιλεὺς, διὰ τινος παρακαλέσει ὅπου ἔχει, πρέπει νὰ ἐγχειρίζεται ἡ ἐπιστολὴ αὕτη πρῶτον εἰς τὸν Μητροπολίτην τοῦ Ἐπισκόπου ἐκείνου, ἵνα δηλονότι, ἐὰν μὲν αὐτὸς ἰδῇ ὅτι περιέχει εὐλόγους παρακαλέσεις, καὶ δὲν εἶναι ὀχληρὰ πρὸς τὸν Βασιλέα, νὰ τὴν στέλλῃ μὲ τὸν Διάκονόν του πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον ἐκεῖνον, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐστάλη, καὶ νὰ γράψῃ καὶ αὐτὸς συστατικὰς ἐπιστολάς ἐκ μέρους του πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους τῶν πόλεων ἐκείνων, ὅπου εὐρίσκεται ὁ Βασιλεὺς, παρακαλῶν αὐτοὺς νὰ συνεργήσουν κατὰ ἀκολουθίαν, ἥτοι καθὼς καὶ ὁ Ἐπίσκοπος ἐκεῖνος εἰς τοῦτο αὐτοὺς παρακαλεῖ. Ἐὰν δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἰδῇ, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ μέλλει νὰ ἐνοχλήσῃ τὸν Βασιλέα, νὰ τὴν στέλλῃ ὀπίσω πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον ὅπου τὴν ἔπεμψε. Δὲν ἐμποδίζεται δὲ κανένας Ἐπίσκοπος ἀπὸ τὸ νὰ γράψῃ μὲ τὸν Διάκονόν του πρὸς τοὺς φίλους ὅπου ἔχει εἰς τὸ Παλάτιον, διὰ νὰ βοηθήσουν εἰς τὰ πρέποντα καὶ εὐλόγα ζητήματα, διὰ τὰ ὁποῖα τοὺς παρακαλεῖ. Ἐὰν δὲ εἰς Ρώμην εὐρίσκεται ὁ Βασιλεὺς, χρεωστοῦσιν οἱ ἐκεῖσε πηγαίνοντες Διάκονοι τῶν Ἐπισκόπων (1) νὰ δίδουν εἰς τὸν Πάπαν τὰ ζητήματα ὅπου ἔχουσι διὰ νὰ τὰ θεωρῇ αὐτὸς, καὶ ἂν ᾖ εὐλόγα, καὶ δὲν ἔχουν ἀθάδῃ τινὰ λόγια πρὸς τὸν Βασιλέα, νὰ τοὺς στέλλῃ εἰς τὸ Παλάτιον μὲ τὴν ἐδικήν του προστασίαν καὶ διαφέντευσιν. Ὅρα καὶ τὸν ἰά. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

ΚΑΝΩΝ Ι΄.

Δεῖ μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ ἐπιμελείας ἐξετάζεσθαι, ὥστε ἐάν τις πλούσιος ἢ σχολαστικός ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἀξιῶτο Ἐπίσκοπος γίνεσθαι, μὴ πρότερον καθίστασθαι, ἐὰν μὴ καὶ Ἐπιγνώστου, καὶ Διακόνου, καὶ Πρεσβυτέρου ὑπηρεσίας ἐκτελέσῃ, ἵνα καθ' ἕκαστον βαθμὸν ἐὰν περ ἄξιος νομισθῆι, εἰς τὴν ἀψίδα τῆς Ἐπισκοπῆς κατὰ προκοπὴν διαβῆναι δυναθῆι. Ἐξοὶ δὲ ἐκάστου τάγματος ὁ βαθμὸς οὐκ ἐλαχίστου δηλονότι χρόνου μῆκος, δι' οὗ ἡ πίστις αὐτοῦ καὶ ἡ τῶν τρόπων καλοκάγαθια, καὶ ἡ στερρότης, καὶ ἡ ἐπιείκεια γνώριμος γενέσθαι δυνησεται, καὶ αὐτὸς ἄξιος τῆς θείας ἱερωσύνης νομισθῆι, τῆς μεγίστης ἀπολαύσει τιμῆς. Οὔτε γὰρ προσῆκόν ἐστιν, οὔτε ἡ ἐπιστήμη, οὔτε ἡ ἀγαθὴ ἀνατροφή ἐπιδέχεται τολμηρῶς καὶ κούφως ἐπὶ τοῦτο ἵνα, ὥστε ἡ Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον προχείρως καθίστασθαι οὕτω γὰρ ἂν εἰκότως νεόφυτος νομισθῆι, ἐπειδὴ μάλιστα καὶ ὁ μακαριώτατος Ἀπόστολος, ὃς καὶ τῶν ἔθνῶν γεγένηται διδάσκαλος, φαίνεται κωλύσας ταχείας γίνεσθαι τὰς καταστάσεις. Τοῦ γὰρ μηκίστου χρόνου ἡ δοκιμασία, τὴν ἀναστροφὴν καὶ τὸν ἐκάστου τρόπον οὐκ ἀπεικότως ἐκτυποῦν δυνησεται.

Ἀποστ. π'. τῆς α'. β'. τῆς α'. καὶ β'. ιζ'. Νεοκαισ. ιβ'. τῆς ἐν Λαοδ. γ'. Κυρίλ. δ'.

Ἑρμηνεία.

Διορίζεται ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας πρέπει νὰ φυλάττεται τὸ νόμιμον τοῦτο, δηλ. ἐὰν κανένας πλούσιος ἢ περὶ λόγους σχολάζων, ἐκ τῆς ἀγορᾶς ὄντες, καὶ τῆς δημώδους συγχύσεως, φανοῦν ἄξιοι διὰ Ἐπισκοπὴν, οὗτοι νὰ μὴ χειροτονοῦνται Ἐπίσκοποι παρευθὺς, ἀνίσως πρότερον δὲν κάμουν εἰς κάθε βαθμὸν Ἐπιγνώστου, Διακόνου καὶ Πρεσβυτέρου, καιρὸν μακρότατον, καὶ ὄχι ὀλιγώτατον ἵνα διὰ τοῦ καιροῦ τούτου φανερωθῇ καὶ δοκιμασθῇ πρῶτον ἡ ὀρθὴ πίστις αὐτῶν, ἡ χρηστότης τῆς γνώμης των, ἡ γενναιότης τοῦ φρονήματός των, καὶ ἡ ἐπιείκειά των, καὶ ἔτσι ἀπὸ βαθμὸν εἰς βαθμὸν, κατὰ προκοπὴν νὰ ἀναβῶσι καὶ εἰς τὸ ἀκρότατον ὕψος τῆς ἀρχιερωσύνης. Διότι, οὔτε πρέπον εἶναι καὶ εὐπρεπές, οὔτε ἡ τῶν θείων λόγων γνώσις, οὔτε ἡ τῷ χρόνῳ δοκιμασθεῖσα καλὴ συνήθεια δέχεται τοῦτο, τὸ νὰ χειροτονηθῆι τινὰς Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος εὐκόλως καὶ ὀγλήγῳρα. Ὁ τοιοῦτος γὰρ θέλει νομισθῆι νεόφυτος, τὸ ὁποῖον ἐμποδίζει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγων ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος δὲν πρέπει νὰ ᾖ νεόφυτος (2), καὶ πρὸς τὸν Τιμόθεον

(1) Ἡ καὶ ἄλλοι Κληρικοί. Οἱ γὰρ Ἐπίσκοποι αὐτοπροσώπως νὰ πηγαίνουν εἰς τὸν βασιλέα, ἐμποδίσθησαν ἀπὸ τὸν ἀνωτέρω Κανόνα.

(2) Σημείωσαι, ὅτι ὁ μὲν Παῦλος καὶ ὁ β'. Κανὼν τῆς α'. νεόφυτον ἐνοοῦσι τὸν ἐξ ἀγριελαίας τῆς ἀπιστίας, εἰς τὴν καλ-

λιέλαιον τῆς πίστεως φυτευθέντα νεωστὶ κατηχοῦμενον, ταῦτα εἰπεῖν τὸν νεοφώτιστον. Ὁ δὲ παρῶν Κανὼν νεόφυτον ἐξέλαβε τὸν μὴ ἐν ἐκάστῳ βαθμῷ τῆς ἱερωσύνης τὸν νενομισμένον καιρὸν τελειώσαντα.

παραγγέλλει νὰ μὴ χειροτονῆ τινὰς ὀγλήγωρα, «χειρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει» (ἀ. Τιμόθ. ε. 22). Ὅρα καὶ τὸν π'. Ἀποστολ. καὶ τὴν ὑποσημ. τὴν ἀ. τοῦ ιζ'. τῆς ἀ. καὶ β'.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Ἀποστ. λέ. νή. τῆς γ'. ἡ τῆς ζ'. ιθ'. κ'. π'. τῆς ἀ. καὶ β'. ις'. τῆς ἐν Καρθαγ. οθ'. πβ'. πγ'. ρλά. ρλβ'. ρλγ'. τῆς ἐν Γαγγ. ε. κ'. κα. τῆς ἐν Σαρδ. γ'. ιβ'. τοῦ Νύσσης ζ'. τοῦ Πέτρου ι. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ιγ'. κβ'.

Ὅρίζομεν, ἵνα Ἐπίσκοπος, ὅταν ἐξ ἐτέρας πόλεως παραγίνηται εἰς ἐτέραν πόλιν, ἢ ἀπὸ ἐτέρας ἐπαρχίας εἰς ἐτέραν ἐπαρχίαν, κόμπου χάριν ἐγκωμίους οἰκειοὺς ὑπηρετούμενος, ἢ θρησκείας καθοσιώσει, καὶ πλεῖονα χρόνον βούλοιντο διάγειν, καὶ μὴ ὁ τῆς πόλεως ἐκείνης Ἐπίσκοπος ἔμπειρος ἢ διδασκαλίας. Μὴ καταφρονῆ ἐκείνου, καὶ συνεχέστερον ὁμιλῆ, καταισχύειν καὶ κατευτελίξειν τὸ πρόσωπον τοῦ αὐτόθι Ἐπισκόπου σπουδάζων. Αὕτη γὰρ ἡ πρόφασις εἴωθε ταραχὰς ποιεῖν, καὶ ἐκ τῆς τοιαύτης πανουργίας τὴν ἀλλοτρίαν καθέδραν ἐαυτῷ προμνηστεύειν καὶ παρασπᾶσθαι σπουδάξει, μὴ διστάζων τὴν αὐτῷ παραδοθεῖσαν Ἐκκλησίαν καταλιμπάνειν καὶ εἰς ἐτέραν μεθίστασθαι. Ὅριστέον τοίνυν ἐπὶ τούτῳ χρόνον (ἐπειδὴ καὶ τὸ μὴ ὑποδέχεσθαι Ἐπίσκοπον, τῶν ἀπανθρώπων καὶ σκαιῶν εἶναι νομίζεται). Μέννησθε δὲ ἐν τῷ προάγοντι χρόνῳ τοὺς πατέρας ἡμῶν κεκριμέναι, ἵνα, εἴ τις λαϊκὸς ἐν πόλει διάγων τρεῖς Κυριακὰς ἡμέρας, ἐν τρισὶν ἐβδομάσι μὴ συνέρχοιτο, ἀποκινῶν τὸ τῆς κοινωνίας. Εἰ τοίνυν περὶ τῶν λαϊκῶν τοῦτο τεθέσπισται, οὐ γρῆ οὐδὲ πρέπει, ἀλλ' οὐδὲ συμφέρει Ἐπίσκοπον, εἰ μηδεμίαν βαρυτέραν ἀνάγκην ἔχοι ἢ πρᾶγμα δυσχερὲς, ἐπιπλεῖστον ἀπολείπεσθαι τῆς ἑαυτοῦ Ἐκκλησίας, καὶ λυπεῖν τὸν ἐμπεπιστευμένον αὐτῷ λαόν.

Ἑρμηνεία.

Ἐάν τινὰς Ἐπίσκοπος ὑπάγῃ εἰς πόλιν ἢ ἐπαρχίαν ἄλλην, κόμπου χάριν, ἤγουν διὰ νὰ ἐγκωμιασθῆ ὡς λόγος, ἢ διὰ ζήτησιν τῆς εὐσεβείας, καὶ πίστεως (1), καὶ θέλῃ νὰ εὕρισκεται ἐκεῖ πολὺν καιρὸν, ὁ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης Ἐπίσκοπος δὲν εἶναι ἔμπειρος εἰς τὸ νὰ διδάσκῃ (2), ἐάν λέγω, τοῦτο ἀκολουθήτη ὀρίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οὗτος νὰ μὴ διδάσκῃ συνεχῶς ἐπ' Ἐκκλησίας, μὲ σκοπὸν διὰ νὰ καταφρονῆ τὸν κατὰ τὸν Ἐπίσκοπον, καὶ νὰ καταισχύνη αὐτὸν ὡς ἀμαθῆ. Ἡ συνεχὴς γὰρ αὕτη τοῦ ξένου Ἐπισκόπου διδασκαλία, καὶ ταραχὰς προξενεῖ, καὶ ὑποψίαν γεννᾷ, ὅτι αὐτὸς σπουδάξει μὲ τοῦτον τὸν τρόπον, νὰ ἐλκύσῃ τὸν λαὸν εἰς τὴν ἀγάπην του, καὶ ἀκολουθῶς νὰ ἀφήσῃ τὴν ἐδικήν του ἐπαρχίαν, καὶ νὰ ἀρπάξῃ μὲ πανουργίαν τὴν ξένην. Λοιπὸν, ἐπειδὴ ἀπὸ μὲν τὸ ἓνα μέρος εἶναι πρᾶγμα ἀπάνθρωπον, τὸ, νὰ μὴ δέχεται τελείως τινὰς ξένους Ἐπισκόπους εἰς τὴν ἐπαρχίαν του ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο, εἶναι πρᾶγμα, καὶ ὑποπτον, καὶ παράνομον, τὸ νὰ μένουν αὐτοὶ πολὺν καιρὸν εἰς ἐπαρχίαν ξένην. Διὰ ταῦτα πρέπει νὰ ᾔηται διωρισμένος ὁ καιρὸς ὅπου αὐτοὶ ἔχουν νὰ κάμουν εἰς αὐτήν. Διότι ἀνίσως ἀφορίζεται ὁ λαϊκὸς ἐκεῖνος, ὅπου ἐν πόλει εὕρισκόμενος δὲν ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τριῶν ἐβδομάδων Κυριακὰς, καθὼς οἱ προγενέστεροι τῆς Συνόδου ταύτης Πατέρες ὤρισαν, (ὄχι δηλ. οἱ τῆς ζ'. οἱ ἐν τῷ π'. Κανόνι τοῦτο ὀρίσαντες, ὃν καὶ ἀνάγνωθι, ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶναι μεταγενέστεροι τῶν ἐν Σαρδικῇ, ἀλλὰ ἄλλοι τινές) εἴτε ἀγράφως, εἴτε καὶ δι' ἐγγράφου Κανόνος, πόσω μᾶλλον δὲν πρέπει, ἀλλ' οὔτε συμφέρει νὰ λείπῃ πολὺν καιρὸν ὁ Ἐπίσκοπος ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν του, καὶ ἀκολουθῶς νὰ λυπῆ τὸ ποιμνιὸν του μὲ τὴν ἀπουσίαν του; ἔξω μόνον ἂν ἔχη κάμμιαν βαρεῖαν ἀνάγκην, καὶ περιστάσιν δύσκολον ὅπου τὸν ἐμποδίζει (3). Ὅρα καὶ τὸν λέ. καὶ νή. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν π'. τῆς ζ'. παρὰ τοῦ Κανόνος τούτου ἐρανισθέντα αὐτολεξεί.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Ἀποστ. νή. τῆς ζ'. ιθ'. π'. τῆς ἀ. καὶ β'. ις'. τῆς ἐν Γαγγ. ε.

Ἐπειδὴ τινες τῶν ἀδελφῶν καὶ Συνεπισκόπων ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐν αἷς Ἐπίσκοποι καθίστανται, δοκοῦσι κεκτῆσθαι σφόδρα ὀλίγα ὑπάρχοντα ἴδια, ἐν ἐτέροις δὲ τόποις κτήσεις μεγάλας, ἐξ ὧν καὶ ἐπικουρεῖν δυνατοὶ εἰσι τοῖς πένησιν οὕτως αὐτοῖς συγχωρητέον εἶναι κρίνομεν, ἵνα εἰ μέλλοιεν εἰς τὰς ἑαυτῶν παραγίνεσθαι κτήσεις, καὶ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρ-

(1) Ἴσως δὲ τὸ, θρησκείας καθοσιώσει, δηλοῖ, ὅτι αὐτὸς ὑπάγει εἰς ξένην ἐπαρχίαν διὰ νὰ ἐπαινεθῆ ὡς καθωσιωμένος, ἥτοι διωρισμένος θεολόγος τῶν ὀρθῶν δογμάτων τῆς πίστεως, (καθὼς συνειθίζεται καὶ λέγεται, καθωσιωμένος Νοτάριος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας), ἢ καὶ ὡς περὶ τὴν πίστιν θρησκός καὶ εὐσεβέστατος.

(2) Σημείωσαι ὅτι δὲν λέγει ἀποφαντικῶς ὁ Κανὼν νὰ μὴ ᾔηται ἔμπειρος εἰς διδασκαλίαν Ἐπίσκοπος, ἀλλὰ καθ' ὑπόθεσιν ἂν τύχῃ τοιοῦτος νὰ εὕρεθῃ ποτὲ, καὶ ὅρα εἰς τὸν β'. τῆς ζ'.

(3) Τόσον ἀπὸ τὸν παρόντα, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν κατωτέρω ιβ'.

γίνεται φανερόν, ὅτι τρεῖς ἐβδομάδας μόνον συγχωρεῖται ὁ Ἐπίσκοπος νὰ λείπῃ ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν του, ἢ δὲ ἀ. καὶ β'. κατὰ τὸν ις'. Κανὼνα αὐτῆς, εἰς ἕξ μῆνας τὴν ἔλλειψιν ταύτην καὶ ἀπουσίαν τοῦ Ἐπισκόπου ἐξέτεινε. Σημείωσαι δὲ ὅτι τὰς τρεῖς ἐβδομάδας ταύτας, ὁ μὲν προγενέστερος τῆς Συνόδου ταύτης Κανὼν ἐξέλαβε διὰ τοὺς λαϊκοὺς, ὅπου κατ' αὐτὰς δὲν συνέρχονται μὲ τοὺς ἄλλους πιστοὺς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἢ δὲ παροῦσα Σύνοδος ἐξέλαβε ταύτας διὰ τοὺς Ἐπισκόπους, ὅπου κατ' αὐτὰς λείπουν ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν των.

πῶν ποιῆσθαι, τρεῖς Κυριακὰς ἡμέρας, τοῦτ' ἔστι τρεῖς ἐβδομάδας ἐν τοῖς ἑαυτῶν κτήμα-
σιν αὐτοὺς διάγειν, καὶ ἐν τῇ ἀγχιστευούσῃ Ἐκκλησίᾳ, ἐν ἣ Ἐπιπέτερος συνάγοι, ὑπὲρ τοῦ
μὴ χωρὶς συνελεύσεως αὐτὸν δοκεῖν εἶναι, συνέρχεσθαι καὶ λειτουργεῖν, καὶ μὴ συνεχέστε-
ρον εἰς τὴν πόλιν, ἐν ἣ ἔστιν Ἐπίσκοπος, παραγίνοιτο. Τοῦτον γὰρ τὸν τρόπον καὶ τὰ οἰ-
κεῖα αὐτοῦ πράγματα παρὰ τὴν αὐτοῦ ἀπουσίαν οὐδεμίαν ὑπομενεῖ ζῆμίαν, καὶ τὸ τῆς ἀλα-
ζονείας καὶ τοῦ τύφου ἐκκλίνειν δόξει ἔγκλημα.

κ'. κα. τῆς
ἐν Σαρδικ. ια.
τῆς ἐν Καρ-
θαγ. σθ' πβ'.
πγ'. ρα. ρβ'.
ργ'. τοῦ
Νόσσ. ς'. τοῦ
Πέτρου ι.

Ἑρμηνεία.

Ἀκόλουθος φαίνεται νὰ ἦναι ὁ παρὼν Κανὼν μὲ τὸν ἀνωτέρω διορίζει γὰρ ὅτι, ἐπειδὴ τινες Ἐπίσκοποι
εἰς ἄλλας μὲν ἐπαρχίας ζῆνας ἔχουσι ὑποστατικὰ ὀλίγα τῶν Ἐκκλησιῶν τοὺς ἴδια, εἰς ἄλλας δὲ ἔχουσι με-
γάλα καὶ πολὺκαρπα, ἀπὸ τὰ ὅποια ἠμποροῦν νὰ βοηθοῦν τοὺς πτωχοὺς, διὰ τοῦτο συγχωρεῖται ὁ τὰ τοιαῦτα
ὑποστατικὰ ἔχων Ἐπίσκοπος νὰ πηγαίνει εἰς τὸ νὰ συνάγῃ τοὺς καρποὺς αὐτῶν. Νὰ μὴ πηγαίνει ὅμως συχνὰ
εἰς τὴν πόλιν, ὅπου κἀλεῖται ὁ Ἐπίσκοπος, ἀλλὰ νὰ μένῃ εἰς τὰ ὑποστατικὰ του τρεῖς ἐβδομάδας, καὶ κατὰ τὰς
Κυριακὰς νὰ συνέρχεται εἰς τὴν γειτονεύουσαν ἐκεῖσε Ἐκκλησίαν, ἐν ἣ ἐνορεύει Ἐπιπέτερος, καὶ νὰ λειτουργῇ,
ἦτοι ὄχι νὰ ἱεουργῇ, ἀλλὰ νὰ προσφέρῃ τοὺς συνήθεις ὕμνους τῷ Θεῷ (1) μετὰ τοῦ λαοῦ (τοῦτο δὲ νὰ τὸ
κάμνη, διὰ καὶ μὴ φαίνεται ὅτι δὲν πηγαίνει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἀκολουθῶς διὰ νὰ μὴ προξενῇ σκάνδαλον
εἰς τοὺς Χριστιανοὺς καὶ τὸν ἀνωτέρω παραβαίνῃ Κανόνα) (περὶ οὗ ὄρα τὸν π'. τῆς ς'.) διατὶ μὲ τοῦτον τὸν
τρόπον, καὶ οἱ καρποὶ τῶν ὑποστατικῶν του δὲν διασκορπίζονται ἐκ τῆς ἀπουσίας του, ἀλλὰ συμμαζώνονται μὲ
τὴν παρουσίαν του, καὶ κάθε κατηγορίαν ὑπερηφανείας καὶ φιλοδοξίας ἀποφεύγει μὲ τὸ νὰ μὴ συχνάζῃ κατ'
ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἐπισκόπου. Ὅρα καὶ τὸν νή. Ἀποστολικόν, καὶ τὸν π'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Ἄρῃσκει, εἴαν τις Διάκονος, ἢ Ἐπιπέτερος, ἢ καὶ τις τῶν Κληρικῶν ἀκοινώνητος γέ-
νηται, καὶ πρὸς ἕτερον Ἐπίσκοπον τὸν εἰδότα αὐτὸν καταφύγοι, γινώσκοντα ἀποκεκινῆσθαι
αὐτὸν τῆς κοινωνίας παρὰ τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, μὴ χρῆναι τῷ Ἐπισκόπῳ καὶ ἀδελφῷ
αὐτοῦ ὕβριν ποιῶντα, παρέχειν αὐτῷ κοινωνίαν. Εἰ δὲ τολμήσοι τοῦτο ποιῆσαι, γινωσκέτω,
συνελθόντων Ἐπισκόπων ἀπολογία ἑαυτὸν ὑπεύθυνον καθεστάναι.

Ἀποστ. ιβ'.
ιβ'. λγ'. τῆς
δ'. ιγ'. τῆς ἐν
Ἀντιοχ. ς'.
ἐν τῷ Ναῶ
τῆς ἀγ. Σοφ. α.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι εἴαν γένῃ ἀκοινώνητος κανένας Ἱερεὺς, ἢ Διάκονος, ἢ Κληρικὸς ἀπὸ τὸν Ἐπί-
σκοπόν του, καὶ ὑπάγῃ πρὸς ἄλλον Ἐπίσκοπον, γινώσκοντα τὴν τοιαύτην αὐτοῦ ἀκοινωνήσιαν, δὲν πρέπει ὁ Ἐ-
πίσκοπος αὐτὸς νὰ συκοινωνῇ μὲ τὸν τοιοῦτον ἀκοινώνητον, ἐπειδὴ τοῦτο εἰς ὕβριν καὶ καταφρόνησιν λογι-
ζεται τοῦ Συνεπισκόπου αὐτοῦ, τοῦ τοῦτον ποιήσαντος ἀκοινώνητον. Εἰ δὲ τοῦτο ἤθελε τολμήσει νὰ κάμῃ, νὰ
γίνεται ὑπεύθυνος εἰς τὸ νὰ ἀπολογηθῇ περὶ τούτου, ὅταν γένῃ τῶν Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας Σύνοδος. Ὡς
ἔγκλημα γὰρ ποιήσας, οὐχὶ μονομερῶς κατακριθῆσεται, ἀλλὰ καὶ εἰς δικαστήριον ἐλκυσθήσεται. Ὅρα καὶ τὸν
ιβ'. καὶ ιβ'. Ἀποστολικόν.

(1) Σημειῶσαι ὅτι ἐκ τούτου τοῦ Κανόνος ἀποδεικνύεται τὸ
χρέος ὅπου ἔχουσι οἱ Ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ λοιποὶ Ἱερω-
μένοι καὶ Κληρικοὶ, τὸ νὰ μὴ ἀφίνουσι δηλ. ἀλλὰ νὰ ἀναγινώσκουσι
τὴν συνήθη καὶ παραδεδομένην Ἑπταδικὴν ἀκολουθίαν, Μεσονυ-
κτικὸν, λέγω, Ὁρθρον, Ὁρας, Ἐσπερινὸν καὶ Ἀπόδειπνον· ὅτι δὲ
οἱ τὴν ἀκολουθίαν μὴ ἀναγινώσκοντες Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ
εἰς μεγάλα ὑποβάλλονται ἐπιτίμια, δηλοῦται ἀπὸ τὴν φοβερὰν
ἱστορίαν ταύτην, ἣτις συνέβη εἰς τοὺς χρόνους τοῦ ἀγιωτάτου
Σωφρονίου Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων. Ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου
γὰρ τούτου ἀπέθανεν ἕνας ὄσιος καὶ μέγας τῷ βίῳ ἀνὴρ, Εὐ-
τρόπιος ὀνομαζόμενος. Μίλλων αὐτὸν ὁ Πατριάρχης κηδεῦσαι
ἐν τῷ κοινοταφίῳ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις μεγάλης Ἐκκλησίας, εὐ-
ρεν ἐν αὐτῷ εἴκοσι λείψανα ἀκέραια καὶ ἄλυτα. Μὴ γινώσκοντες
δὲ ὁποῖων ἦσαν αὐτὰ, ἔκαμαν ἀγρυπνίαν, ὅτε Πατριάρχης καὶ
ὅλη ἡ Ἐκκλησία, δεόμενοι τοῦ Θεοῦ νὰ τοὺς ἀποκαλύψῃ περὶ
αὐτῶν. Δοικὸν ὁ Θεὸς ἤνοιξε τὸ στομα ἐνὸς τῶν κεκοιμημένων
ἐκεῖνων καὶ εἶπεν. Ἡμεῖς εἴμεθα Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ, καὶ

διὰ βιωτικὰς φροντίδας κατεφρονοῦμεν τὴν παραδεδομένην ἀκο-
λουθίαν, δι' ἧ καὶ ἀλύτῳ ἀφορισμῷ ὑπεβλήθημεν. Ἐρωτήσαντος
δὲ τοῦ Πατριάρχου καὶ μαθόντος, ὅτι εἴκοσι χρόνων ἀκολουθίαν
δὲν ἀνέγνωσαν, ἔγιναν ὅλοι οἱ παρόντες Ἱερωμένοι ἐγγυηταὶ
νὰ ἀναπληρώσουν τὴν τῶν κ'. χρόνων ἀκολουθίαν, καὶ οὕτω
παρευθὺς ἐλύθησαν τὰ σώματά των. Οὐ μόνον δὲ οἱ Ἱερωμέ-
νοι, ἀλλὰ καὶ οἱ λαϊκοὶ χρεωστοῦν νὰ ἀκούουν, ἢ νὰ ἀνα-
γινώσκουν τὴν Ἑπταδικὴν ταύτην αἴνεσιν. Εἰ γὰρ ὁ Δαβὶδ, καὶ
ἐν τῷ Νόμῳ ὢν, καὶ βασιλεὺς μὲ τόσας φροντίδας, ταύτην δὲν
ἀμέλει, ὡς τὸ λέγει μόνος· «Ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἤνεσά σε»
(ψαλμ. ρη.). πόσω μᾶλλον δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀμελοῦν οἱ Χρι-
στianoὶ; Εἰ δὲ ἐπτάκις δὲν δύνανται, τοὺς προστάζουσι οἱ Ἀπό-
στολοι εἰς τὰς διαταγὰς (βιβλ. β'. κεφ. νη.) καὶ νὰ ἀκούουν
τὸν Ὁρθρον κάθε ἡμέραν, (σὺν τῷ Ὁρθρῳ ἐννοεῖται καὶ ἡ λει-
τουργία) καὶ τὸν Ἐσπερινόν, λέγοντες τῷ Ἐπισκόπῳ, κέλευε
καὶ παραίνοι τῷ λαῷ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐνδεδεχθῆναι ὄρθρου
καὶ ἑσπέρας ἐκάστης ἡμέρας, καὶ μὴ ἀπολείπεσθαι τὸ σύνολον,
ἀλλὰ συνέρχεσθαι διηνεχῶς.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ΄

Ἀποστ. ιβ΄.
ιγ΄. κη. λβ΄.
τῆς α. ε. τῆς
ἐν τῇ ἀγία
Σοφίᾳ α. τῆς
ἐν Ἀντιοχ. δ΄.
ς. τῆς ἐν
Σαρδικ. ιβ΄. ιε.
τῆς ἐν Καρθ.
ια. λζ΄. ια. οδ΄.
ρμα.

Εἴ τις Ἐπίσκοπος ὀξύχολος εὕρισκοιτο (ὅπερ οὐκ ὀφείλει ἐν τοιούτῳ ἀνδρὶ πολιτεύεσθαι) καὶ ταχέως ἀντικρὺ Πρεσβυτέρου ἢ Διακόνου κινηθεὶς ἐκβαλεῖν Ἐκκλησίας τινὰ ἐθελήσει, προνοητέον ἐστὶ μὴ ἀθρόον τὸν τοιοῦτον κατακρίνεσθαι καὶ τῆς κοινωνίας ἀποστερηῆσθαι, ἀλλ' ὁ ἐκβαλλόμενος ἐχέτω ἐξουσίαν ἐπὶ τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Μητροπόλεως τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καταφυγεῖν. Εἰ δὲ ὁ τῆς Μητροπόλεως ἀπῆστιν, ἐπὶ τὸν πλησιόχωρον κατατρέχειν καὶ ἀξιοῦν, ἵνα μετὰ ἀκριβείας αὐτοῦ ἐξετάζηται τὸ πρᾶγμα· οὐ χρὴ γὰρ μὴ ὑπέχειν τὰς ἀκοὰς τοῖς ἀξιοῦσι. Κακείνος δὲ ὁ Ἐπίσκοπος, ὁ δικαίως ἢ ἀδίκως ἐκβαλὼν τὸν τοιοῦτον, γενναίως φέρειν ὀφείλει, ἵνα ἡ ἐξέτασις τοῦ πράγματος γένηται, καὶ εἰ κυρωθῇ αὐτοῦ ἡ ἀπόφασις, ἢ διορθώσεως τύχη. Πρὶν δὲ ἐπιμελῶς καὶ μετὰ πίστεως ἕκαστα ἐξετασθῆ, ὁ μὴ ἔχων τὴν κοινωνίαν πρὸ τῆς διαγνώσεως τοῦ πράγματος, ἑαυτῷ οὐκ ὀφείλει ἐκδικεῖν τὴν κοινωνίαν. Ἐὰν δὲ, συνηλυθότες τῶν Κληρικῶν τινες κατίδωσι τὴν ὑπεροψίαν καὶ τὴν ἀλαζονίαν αὐτοῦ, (ἐπειδὴ οὐ προσῆκόν ἐστίν, ὕβριν, ἢ μέμψιν ἀδίκον ὑπομένειν.), πικροτέροις καὶ βαρυτέροις ῥήμασιν ἐπιστρέφειν τούτον ὀφείλουσιν, ἵνα τῷ τὰ πρόποντα κελεύοντι ὑπηρετῶνται καὶ ὑπακούωσιν. Ὡς περὶ γὰρ ὁ Ἐπίσκοπος τοῖς ὑπηρεταῖς εὐκρινῆ ὀφείλει τὴν ἀγάπην καὶ τὴν διάθεσιν παρέχειν, τὸν αὐτὸν τρόπον οἱ ὑπηρετούμενοι ἀδόλα τοῖς Ἐπισκόποις τὰ τῆς ὑπηρεσίας ἐκτελεῖν ὀφείλουσιν.

Ἐ ρ μ η ν ε ί α.

Ἀκόλουθος μὲ τὸν ἀνωτέρω φαίνεται νὰ ἦναι καὶ ὁ παρὼν Κανὼν· διορίζει γὰρ, ὅτι ἀνίσως κἀνένας Ἐπίσκοπος θυμώδης ὢν (τὸ ὅποιον πάθος δὲν πρέπει νὰ εὕρισκεται εἰς τοιοῦτον ἀνδρα, μιμητὴν ὄντα τοῦ πραοτάτου Χριστοῦ) ὑπὸ τῆς ὀργῆς κινηθεὶς, ἀφορίσῃ τινὰ Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον, πρέπει νὰ προνοήσωμεν, εἰς τὸ νὰ μὴ στερηθῇ ὁ τοιοῦτος τῆς κοινωνίας ἀλόγως, καὶ παρευθὺς, ἀλλὰ νὰ ἔχη ἄδειαν νὰ πηγαίνη πρὸς τὸν Μητροπολίτην τοῦ ἀφορίσαντος Ἐπισκόπου, ἢ, ἂν λείπη ὁ Μητροπολίτης, πρὸς τὸν πλησιόχωρον ξένον Μητροπολίτην, διὰ νὰ θεωρηθῇ μὲ ἀκριβείαν ἡ αἰτία τοῦ τοιοῦτου ἀφορισμοῦ (1)· ἐπειδὴ δὲν εἶναι δίκαιον νὰ μὴ δίδεται ἀκρόασις εἰς τοὺς παρακαλοῦντας νὰ ἐξεταχθῇ ἡ κρίσις των. Ἐν ὅσῳ δὲ κειρῶ ἐξετάζεται ἡ κρίσις, τόσον ὁ Ἐπίσκοπος, ὁ δικαίως ἢ ἀδίκως ἀφορίσας, πρέπει νὰ ἔχη ὑπομονήν, ἕως οὗ ἢ νὰ κυρωθῇ ἡ ἀπόφασις τοῦ ἀφορισμοῦ ὅπου ἔκαμε, δικαία οὔσα, ἢ νὰ διορθωθῇ ἀδίκος οὔσα, ὅσον καὶ ὁ ἀφορισθεὶς πρέπει νὰ μὴ παραβῇ τὸν ἀφορισμὸν, ἀλλὰ νὰ μένῃ εἰς αὐτόν. Ἐὰν γὰρ αὐτὸν παραβῇ καταφρονῶν, καὶ κατὰ τοῦ ἀφορίσαντος ὑπερηφανευόμενος, πρέπει οἱ τοῦ Ἐπισκόπου ἐκείνου Κληρικοὶ νὰ συνάγωνται, καὶ μὲ πικρὰ καὶ ἐπιπληκτικὰ λόγια νὰ φέρουσιν αὐτὸν εἰς ὑποταγὴν καὶ ταπεινώσιν, ἵνα φαίνωνται μὲ τοῦτο ὑπήκοοι εἰς τὸν οἰκεῖον Ἐπίσκοπον. Διότι καθὼς ὁ Ἐπίσκοπος χρεωστῆ νὰ ἀγαπᾷ ἀδύλως τοὺς ἐδικούς του ὑπηρετάς καὶ Κληρικούς, ἔτσι ἀμοιβαίως καὶ οἱ ὑπηρεταὶ πρέπει ἀδύλως νὰ ὑπηρετοῦσι τὸν ἐδικὸν τους Ἐπίσκοπον. Ὅρα καὶ τὸν κη. καὶ λβ΄. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ΄

Ἀποστ. ιε. τῆς
α. ιε. ις. τῆς
δ. ε. ι. κ΄.
κγ. τῆς ς.
ιζ. ιη. τῆς ζ.
ι. ιε. τῆς ἐν
Ἀντιοχ. γ.
τῆς ἐν Σαρδ.
ις. ιζ. τῆς ἐν
Καρθγ. εγ. ιη.

Ὅρίζομεν ἵνα, εἴ τις Ἐπίσκοπος ἐξ ἑτέρας παροικίας βουλευθῇ ἀλλότριον ὑπηρετήν, χωρὶς τῆς συγκαταθέσεως τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, εἰς τινὰ βαθμὸν καταστήσῃ, ἄκυρος καὶ ἀβέβαιος ἡ κατάστασις ἢ τοιαύτη νομίζοιτο. Εἴ τινες δὲ ἡμῶν, ἐὰν τοῦτο ἑαυτοῖς ἐπιτρέψωσιν, παρὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ Συνεπισκόπων καὶ ὑπομνησθεσθαι καὶ διορθοῦσθαι ὀφείλουσιν.

Ἐ ρ μ η ν ε ί α.

Ὅρίζει ὁ παρὼν Κανὼν ὅτι, ἀνίσως κἀνένας Ἐπίσκοπος λάβῃ Κληρικὸν ἀπὸ ἄλλην ἐπαρχίαν, χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου του, καὶ χειροτονήσῃ αὐτὸν εἰς τινὰ ἱερατικὸν βαθμὸν, ἄκυρος μὲν νὰ ἦναι ἡ τοιαύτη χειροτονία, ὁ δὲ τοῦτον χειροτονήσας νὰ ἐλέγχεται περὶ τούτου, καὶ νὰ διορθῶνται ἀπὸ τοὺς ἄλλους Συνεπισκόπους. Ὅρα καὶ τὸν ιε. Ἀποστολικόν.

(1) Σημειῶσαι, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, ὅτι τὸ νὰ κρίνεται ὁ ἀφορίσας Ἀρχιερεὺς παρὰ τοῦ πλησιόχωρου Ἐπισκόπου, εἰς τὸν ὅποιον ἐκεῖνος οὐχ ὑπόκειται, ἢ καλῶς ἀφώρισεν, ἢ κακῶς, τοῦτο ἂν καὶ ποτε ἐνεργήθη ἐν τοῖς πάλαι χρόνοις, ἀλλὰ νῦν τελείως

οὐκ ἐνεργεῖται. Σημειῶσαι πρὸς τούτους, ὅτι ὁ παρὼν Κανὼν αὐτολεξεί ἀνεφέρθη εἰς τὴν ἐν Καρθαγένη Σύνοδον, ἕως τοῦ, ἢ κυρωθῇ ἡ ἀπόφασις αὐτοῦ, ἢ διορθώσεως τύχη, ὡς τοῦτο φαίνεται ἐν τοῖς ἐκείνης πρακτικοῖς.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Ἐπειδὴ πολλάκις εἰς τὴν τῶν Θεσσαλονικέων Μητρόπολιν ἀπὸ ἐτέρων ἐπαρχιῶν Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι παραγίνονται, καὶ οὐκ ἀρκούμενοι βραχεῖα διαγωγῇ χρόνου, ἐναπομένουσι, καὶ ἅπαντα τὸν χρόνον αὐτόθι ποιοῦντες διατελοῦσιν, ἢ μόλις μετὰ πλείστον χρόνον εἰς τὰς ἑαυτῶν ἐπανιέναι Ἐκκλησίας ἀναγκάζονται· οὗτοι οἱ ὄροι, οἱ καὶ ἐπὶ τῶν Ἐπισκόπων ὠρισμένοι, φυλαττέσθωσαν καὶ ἐπὶ τούτων τῶν προσώπων.

Ἄπος. ἐ. τῆς
ἀ. ἐ. ι. κ'. τῆς
δ'. ἐ. λ. κ'. κγ'.
τῆς ε'. ιζ'. ιη.
τῆς ζ'. ι. ἐ.
τῆς ἐν Ἀντι-
οχ. γ'. τῆς ἐν
Σαρδικ. ἐ. ιζ'.
τῆς ἐν Καρ-
θαγ. εγ'. ιη.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν τὰς μεταβάσεις ἐμποδίζει τῶν Ἱερωμένων ἀπὸ μίαν Ἐκκλησίαν εἰς ἄλλην λέγων, ὅτι ἐπειδὴ εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν πολλάκις φορτῆς ἐρχόμενοι Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι, ἢ ὅλην τὴν ζῶην των διαπερνῶσιν εἰς αὐτήν, ἢ μόλις ὕστερον ἀπὸ πολλοὺς χρόνους ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰς Ἐκκλησίας των. Διὰ τοῦτο, καθὼς πρέπει νὰ φυλάττωνται ἀπαρσάλευτοι οἱ Κανόνες οἱ τὰς μεταβάσεις τῶν Ἐπισκόπων ἐμποδίζοντες, ἔτσι παρομοίως πρέπει νὰ φυλάττωνται καὶ οἱ τὰς μεταβάσεις τῶν Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων ἐμποδίζοντες. Ὅρα καὶ τὸν ἐ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

Ἦρσεν, ἴνα, εἴ τις Ἐπίσκοπος βίαν ὑπομείνας ἀδίκως ἐκβλήθη, ἢ διὰ τὴν ἐπιστήμην ἢ διὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἢ διὰ τὴν τῆς ἀληθείας ἐκδικίαν, καὶ φεύγων τὸν κίνδυνον, ἀθῶος καὶ καθωσιωμένος ὢν, εἰς ἑτέραν ἔλθοι πόλιν, μὴ κωλύεσθαι ἐκεῖ ἐπὶ τοσοῦτον διάγειν, ἕως ἂν ἐπανεέλθῃ, ἢ τῆς ὕβρεως τῆς γεγενημένης αὐτῷ ἀπαλλαγὴν εὑρέσθαι δυνηθῇ. Σκληρὸν γὰρ καὶ βαρύτερον, ἐλασίαν ἀδικον ὑπομεμενηκότα, μὴ ὑποδέχεσθαι ὑφ' ἡμῶν. Πλείστη γὰρ καλοκάγαθία καὶ φιλοφρονήσῃ οφείλει παραδέχεσθαι ὁ τοιοῦτος.

Ἄπος. ἐ. τῆς
ἀ. ἐ. ι. κ'. τῆς
δ'. ἐ. λ. κ'.
κγ'. τῆς ε'.
ιζ'. ιη. τῆς ζ'.
ι. ἐ. τῆς ἐν
Ἀντιοχ. γ'.
τῆς ἐν Σαρδ.
ἐ. ιζ'. Καρθ.
εγ'. ιη.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ κατὰ τὸν ια. καὶ ιβ'. Κανόνα αὐτῆς ἐδιώρισεν ἡ παρούσα Σύνοδος παρὰ νὰ ἀπὸ τρεῖς ἐβδομάδας νὰ μὴ διατρίβῃ τινὰς Ἐπίσκοπος εἰς ξένην ἐπαρχίαν, ἐνταῦθα διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος συγχωρεῖ νὰ διατρίβῃ εἰς ξένην ἐπαρχίαν, ἕως νὰ ἐπαναγυρίσῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, ἢ νὰ ἀθωωθῇ ἀπὸ τὴν ὕβριν καὶ ἐξορίαν ὅπου ἔλαβε τοῦ οἰκείου θρόνου ὁ Ἐπίσκοπος ἐκεῖνος, ὅπου ἀδίκως καὶ τυρανικῶς διωχθῇ, ἢ διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῶν δογματικῶν τῆς πίστεως, ἢ διατὶ ὁμολογεῖ ὅσα δόγματα καὶ παραδόσεις ὁμολογεῖ καὶ δοξάζει ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία, ἢ καὶ διατὶ ὑπερμαχεῖ διὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ τοὺς ἀδικουμένους καὶ καταδυναστευομένους ὑπερασπίζεται (καθὼς τοιαῦτα ἠκολούθησαν εἰς τὸν μέγαν Ἀθανάσιον καὶ Βασίλειον, καὶ Χρυσόστομον καὶ ἄλλους)· ὁ τοιοῦτος γὰρ Ἐπίσκοπος, φεύγων τὸν κίνδυνον, ἀνάγκη εἶναι διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν, ἀθῶος μὲν ὢν κατὰ τὸ ἀληθές καὶ δίκαιον, καθωσιωμένος ὅμως, ἢτοι ὑπόδικος εὐρισκόμενος εἰς τιμωρίαν, διὰ τὴν τυραννίαν τῶν διωκόντων. Ὅθεν σκληρὸν καὶ ἀπάνθρωπον εἶναι ὁ τοιοῦτοτρόπως διωχθεὶς ἀπὸ τὸν θρόνον του, νὰ μὴ ὑποδέχεται ἀπὸ τοὺς Συνεπισκόπους του μὲ κάθε φιλοφροσύνην καὶ περιποίησιν (1). Ὅρα καὶ τὸν ἐ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'.

Ἐπειδὴ ἡσυχιοὶ καὶ ὑπομονητικοὶ οφείλομεν εἶναι καὶ διαρκῆ τὸν πρὸς πάντας ἔχειν οἶκτον, ἅπαξ τοὺς εἰς Κλήρον ἐκκλησιαστικὸν προαχθέντας ὑπὸ τινων ἀδελφῶν ἡμῶν, ἐὰν μὴ βούλοιντο ἐπανερχεσθαι εἰς ἃς κατωνομάσθησαν Ἐκκλησίας, τοῦ λοιποῦ μὴ ὑποδέχεσθαι. Εὐτυχιανὸν δὲ μήτε Ἐπισκόπου ἑαυτῷ διεκδικεῖν ὄνομα, ἀλλ' οὐδὲ Μουσαῖον, ὡς Ἐπίσκοπον νομίζεσθαι· εἰ δὲ λαϊκὴν κοινωνίαν ἀπαιτεῖται, μὴ χρῆναι αὐτοῖς ἀρνεῖσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Μουσαῖος καὶ Εὐτυχιανός, τοὺς ὁποίους ἀναφέρει ὁ παρὼν Κανὼν, καὶ ἄλλοι ἀκόμη, Κληρικούς τινες

(1) Καθὼς τοιαύτην φιλοφροσύνην ἔλαβεν ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἀπερχόμενος εἰς τὴν ἐξορίαν ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Ταυροκελικίας, ὥστε ὅπου, ἂν ἦτο δυνατόν, ἤθελε δώσει εἰς αὐτὸν ἐκεῖνος καὶ τὸν θρόνον του, ὡς τοῦτο λέγει ὁ ἴδιος Χρυσόστομος (ἐπιστολ. πρὸς Κυριακόν). Σημειώσαι δὲ ὅτι οὐ μόνον οἱ Ἐπίσκοποι, ἀλλὰ καὶ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι καὶ Μοναχοὶ

πάντες, οἱ διὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὰς παραδόσεις τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας διωκόμενοι, πρέπει νὰ λαμβάνουν κάθε δεξιῶσιν καὶ περιποίησιν ἀπὸ τοὺς Ἀρχιερεῖς, καὶ Ἱερεῖς καὶ πάντας τοὺς Χριστιανούς, πρὸς οὓς ἂν ὑπάγῃσιν. Οἱ δὲ μὴ οὕτω δεχόμενοι αὐτοὺς, σκληρότατον ἀληθῶς καὶ ἀπάνθρωπον πρᾶγμα ποιοῦσι, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, καὶ ἀκολούθως μεγάλως ἁμαρτάνουσι.

ἐχειροτότησαν, ὡς Ἐπίσκοποι. Ὅριζι οὖν περὶ αὐτῶν, ὅτι οἱ παρὰ τῶν τοιούτων χειροτονηθέντες νὰ δέχωνται ὡς Κληρικοί. Διότι ἀγκαλὰ καὶ οἱ χειροτονήσαντες αὐτοὺς δὲν ἐμελλον νὰ ἦναι Κληρικοί, διὰ τινὰς αἰτίας καὶ πταίσματα ὁποῦ ἔκαμαν, ὅμως ὅταν ἐχειροτόνησαν αὐτοὺς, ἐπισκοπικὰ εἶχον δίκαια ὡς κεχειροτονημένοι, καὶ διὰ τοῦτο ἐδέξατο τοὺς παρ' αὐτῶν χειροτονηθέντας ἡ Σύνοδος· πλὴν ἐὰν αὐτοὶ οἱ χειροτονηθέντες δὲν θελοῦν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰς Ἐκκλησίας, τῶν ὁποίων ὠνομάσθησαν Κληρικοί, εἰς ἄλλας Ἐκκλησίας νὰ μὴ δέχωνται εἰς τὸ ἐξῆς. Ὁ δὲ Εὐτυχιανὸς καὶ Μουσαῖος, δίκαιον καὶ ὄνομα Ἐπισκόπου ἄς μὴ ζητοῦσι νὰ ἔχουν. Ἐὰν δὲ καὶ θέλουν νὰ δέχωνται καὶ νὰ συγκοινωνοῦν τοῖς ἄλλοις ὡς λαϊκοί, δὲν πρέπει νὰ τὸ ἀρνῆται τινὰς, ἤτοι ἄς λαμβάνουσι τοῦτο, καὶ ἄς δέχωνται ὡς λαϊκοί (1).

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

Τῆς ς'. β'. || Ταῦτα σωτηριωδῶς καὶ ἀκολούθως ὀρισθέντα, καὶ πρεπόντως τῇ ἐπιτιμίᾳ ἡμῶν τῶν Ἱερέων, καὶ Θεῷ ἀρέσαντα καὶ ἀνθρώποις, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἰσχὺν ἑαυτῶν κατασχεῖν οὐ δυνήσονται, ἐὰν μὴ καὶ φόβος τῆς ἐξενεχθείσας ἀποφάσεσιν ἀκολουθήσῃ. Ἴσμεν γὰρ καὶ αὐτοὶ πλεονάκις, διὰ τὴν ὀλίγων ἀναισχυντίαν, τὸ θεῖον καὶ σεβασμιώτατον ὄνομα τῆς Ἱερωσύνης εἰς κατάγνωσιν ἐληλυθέναι. Εἰ τοίνυν τις παρὰ τὰ πᾶσι δοξάντα τολμήσῃ, σπουδάζων τύφῳ μᾶλλον καὶ ἀλαζονίᾳ, ἢ τῷ Θεῷ ἀρέσαι, ἕτερόν τι διαπράξῃσθαι ἤδη γινωσκέτω ἐγκλήματι ἀπολογίας ἑαυτὸν ὑπεύθυνον καθίστασθαι, καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς Ἐπισκοπῆς ἀποβάλλειν.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ διάφορα ἐκκλησιαστικὰ καὶ σωτηριώδη ἡ Σύνοδος αὕτη διώρισε, πρέποντα μὲν εἰς τὴν τιμὴν καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν Ἱερωμένων, εὐάρεστα δὲ εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἵνα ταῦτα ἔχωσι τὸ κύρος καὶ τὴν ἰσχὺν, καὶ μὴ καταφρονητικῶς παραβαίνωνται, διὰ τοῦτο τελευταῖον ἐπρονόησε μὲ τὸν παρόντα Κανὼνα νὰ διορίσῃ καὶ φόβον καὶ ἐπιτίμια κατὰ τῶν παραβαινόντων αὐτά. Διότι, πολλαῖς φοραῖς διὰ τὴν ἀναισχυντίαν τῶν ὀλίγων Ἱερωμένων, ὁποῦ παραβαίνουσι τοὺς Κανόνας, κατηγορεῖται καὶ δυσφημεῖται τὸ σεβάσιμον ὄνομα τῆς Ἱερωσύνης (2), ταῦτόν εἰπεῖν, κατηγοροῦνται ὅλοι κοινῶς οἱ Ἱερωμένοι, καὶ οἱ μὴ αὐτοὺς παραβαίνοντες. Τὸ ἐπιτίμιον λοιπὸν τῶν παραβαινόντων τοὺς Κανόνας τούτους εἶναι τὸ ἐξῆς· Ὅτι ὅποιος τολμήσῃ νὰ κάμῃ ἄλλο τι ἔξω ἀπὸ αὐτοὺς, ὑπερηφανευόμενος καὶ μὴ σπουδάζωντας νὰ ἀρέσῃ εἰς τὸν Θεόν, οὗτος ἄς ἡξεύρῃ, ὅτι δὲν θέλει κατακριθῆ μονομερῶς, ἀλλ' ὡς ἐγκλημα ποιήσας, τραχιχθεὶς εἰς ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον, θέλει ἀπαιτηθῆ νὰ δώσῃ ἀπολογία, καὶ θέλει ἀποβάλλῃ τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν τιμὴν τῆς Ἐπισκοπῆς, ἤτοι θέλει καταιρεθῆ. Ὅρα καὶ τῆς ς'. τὸν β'.

ΚΑΝΩΝ Κ'.

Τῆς ἐν Ἀντιοχ. ια'. τῆς ἐν Σαρδ. ς'. ἢ θ'. || Καὶ τοῦτο δὲ ἐκείθεν μάλιστα γνώριμον γενήσεται καὶ πληρωθήσεται, ἐὰν ἕκαστος ἡμῶν τῶν ἐν ταῖς παρόδοις, ἤτοι καναλίῳ, καθεστῶτων Ἐπισκόπων θεασάμενος Ἐπίσκοπον, ἐπιζητοῖ τὴν αἰτίαν τῆς παρόδου, καὶ ποῦ τὴν πορείαν ποιεῖται. Καὶ ἐὰν μὲν εὖρῃ ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἀπιόντα, ἐπιζητήσῃ τὰς αἰρέσεις τὰς ἐπάνω προκειμένας, κἂν κεκλημένος ἀφικνῆται, ἀπιόντι αὐτῷ μηδὲν ἐμπόδιον γίγνοιτο· εἰ δὲ ἐπιδείξῃ χάριν, καθὼς εἴρηται τῇ ἡμετέρᾳ ἀγάπῃ, ἢ διὰ τινῶν ἀξιώσεις σπουδάξῃ ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, μήτε τοῖς γράμμασιν αὐτοῦ ὑπογράψῃ, μήτε κοινωνεῖν τῷ τοιούτῳ.

Ἑρμηνεία.

Ὡς ἐπιτίμιον κατὰ τῶν παραβαινόντων καὶ οὗτος ἐδιωρίσθη ὁ Κανὼν, λέγων· Καὶ τοῦτο γνώριμον γενήσεται, τοῦτο· ποῖον; τὸ νὰ μὴ κατηγορηθῇ δηλονότι ἡ Ἱερωσύνη διὰ τὴν τῶν ὀλίγων ἀναισχυντίαν. Καὶ πληρωθήσεται, μὲ ποῖον τρόπον; Ἐὰν δηλ. ὁ καθ' ἑνας ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς Ἐπισκόπους τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὰς στρατάς τὰς δημοσίας καὶ τὰ περάματα, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἔχουν νὰ διαπερνοῦν ὅσοι ἔρχονται πρὸς τὸ ἐν τῇ Ρώμῃ τότε εὐρισκόμενον βασιλικὸν παλάτιον, καθὼς καὶ διὰ μέσου τοῦ καναλίου, ἤτοι τοῦ ὕδραγωγοῦ,

(1) Σημειώσαι ὅτι ὁ Ἀνόνημος ἑρμηνευτὴς λέγει, ὅτι ὁ Εὐτυχιανὸς καὶ Μουσαῖος, μὲ τὸ νὰ ἔγιναν σχισματικοί, καθηρέθησαν, καὶ ὅτι ἐὰν μετανοήσουν, καὶ ζητοῦν νὰ ἔχουν τὸ τοῦ Ἐπισκόπου ὄνομα, νὰ μὴ εἰσακουσθοῦν, ἀλλὰ μόνον ὡς λαϊκοὶ νὰ δεχθοῦν κατὰ τὸν Κανὼνα. Ὁ δὲ λέγει ὁ Βαλαμῶν, ὅτι οὗτοι ἦσαν ἀνίεροί καὶ ἀχειροτόνητοι, οὐκ ἀληθὲς ἐστίν.

(2) Διὸ καὶ ὁ Πηλουσιώτης Ἰσιδώρος ἐπιστολ. φνβ'. οὕτω γράφει· «Θεῖον μὲν τι χρῆμα ἡ Ἱερωσύνη, καὶ τῶν ὄντων ἀ-

πάντων τὸ τιμιώτατον. Ὑβρίζουσι δὲ εἰς αὐτὴν μάλιστα πάντων οἱ κακῶς αὐτὴν μεταχειριζόμενοι, οὓς ἱεραῖοι παντάπασιν οὐκ ἔχρη, ἵνα μὴ ὡς ἀνόητοι τὰ τῶν κακῶς αὐτὴν μετιόντων ἐγκλήματα εἰς αὐτὴν τρέπῃν τολμῶεν. Τῶν γὰρ καθυβριζόντων αὐτὴν ἀφέμενοι, εἰς αὐτὴν τρέπουσι τὰς αἰτίας, ἣν ἔχρη καὶ ἐκδικίας τυχεῖν, ὡς παροινουμένην παρὰ ἀνδρῶν μιᾶν, καὶ οἷς οὐ θέμις αὐτῇ προσάπτεσθαι.»

διαπερνᾷ τὸ νερόν· ἐάν, λέγω, τινὰς ἀπὸ ἡμᾶς ἤθελεν ἰδεῖ ἄλλον τινὰ Ἐπίσκοπον διαπερνῶντα, νὰ τὸν ἐρωτᾷ, διὰ ποίαν αἰτίαν ἐκείθεν ἀπερνᾷ, καὶ ποῦ ὑπάγει; Καὶ ἂν μὲν μάθῃ παρ' αὐτοῦ, ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ βασιλικὸν στρατόπεδον, νὰ τὸν ἐρωτᾷ δεύτερον, ἂν διὰ τὰς ρηθείσας ἐν τῷ ζ'. ἢ καὶ θ'. Κανόνι αἰτίας ὑπάγει, ἤγουν διὰ βοήθειαν ὀρφανῶν καὶ χηρῶν, καὶ λύτρωσιν καταδικῶν, καὶ ἂν καλούμενος ἀπὸ τὸν βασιλέα ὑπάγῃ (1); Καὶ ἂν μὲν μάθῃ, ὅτι προσκαλεσμένος ὢν ἀπὸ τὸν βασιλέα πηγαίνῃ, νὰ μὴ ἐμποδίζηται· εἰ δὲ πηγαίνῃ διὰ νὰ προξενήσῃ εἰς τινὰς ἀξιώματα κοσμικὰ, ἢ πηγαίνῃ διὰ νὰ ἐπιδείξῃ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἐν ἄλλῃ ἐπαρχίᾳ, καὶ νὰ διαλεχθῇ μὲ τὸν ἐκείνης Ἐπίσκοπον πρὸς κατασχύνην αὐτοῦ, κἀνένας Ἐπίσκοπος νὰ μὴ ὑπογράψῃ εἰς τὰ ἀπολυτικὰ καὶ εἰρηνικὰ γράμματα ὅπου βαστάζει, οὔτε νὰ συγκοινωνῇ μὲ αὐτόν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιά. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ
ΣΥΝΑΧΘΕΙΣΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ
ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Η ἁγία αὕτη τοπικὴ Σύνοδος συνήχθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, μετὰ τὴν ἁγίαν καὶ Οἰκουμενικὴν β'. Σύνοδον, ἐν ἔτει 394. κατὰ τὸν Δοσίθεον, καὶ τὴν Συλλογὴν τῶν Συνόδων, τὴν ὑπὸ τοῦ Μιλία γενομένην, ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀρκαδίου καὶ Ὀνωρίου. Παρόντες δὲ ἐν αὐτῇ ἦσαν Πατριάρχαι τρεῖς, Νεκτᾶριος Κωνσταντινουπόλεως, Θεόφιλος Ἀλεξανδρείας, καὶ Φλαυιανὸς Ἀντιοχείας, καὶ ἄλλοι δεκαεπτὰ Ἐπίσκοποι κατ' ὄνομα, καὶ ἄλλοι διάφοροι ἀνώνυμοι, μετὰ παντὸς τοῦ ἱερατείου, καθεσθόντες ἐν τῷ φωτιστηρίῳ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας. Αἴτιον δὲ τῆς συναθροίσεως ταύτης ἐστάθη ἡ ὑπόθεσις δύο Ἐπισκόπων, Ἀγαπίου καὶ Βαγαδίου, οἱ ὅποιοι ἐζήτησαν νὰ ἐπισκοπεύουν καὶ οἱ δύο ἐν ταύτῳ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Βόστρης, καὶ μάλιστα, διατὶ ἔφθασε νὰ καθαιρεθῇ ὁ Βαγάδιος ἀπὸ δύο μόνους Ἐπισκόπους, οἵτινες καὶ εἶχον τελευτήσῃ τότε κατὰ τὸν καιρὸν τῆς Συνόδου. Ὅθεν περὶ τούτου ὥρισεν ἡ Σύνοδος αὕτη τοὺς παρόντας δύο Κανόνας, ἀναγκαίους ὄντας εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν τε καὶ κατάστασιν, οἵτινες ἐπικυροῦνται, ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν α. τῆς δ'. καὶ α. τῆς ζ'. ὠρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς ε'. (αὕτη γὰρ ἡ Σύνοδος εἶναι, περὶ ἧς ταῦτα λέγει ὁ β'. τῆς ε'. «Προσέτι γεμὴν, καὶ τῶν αὐθις ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει συνέλθόντων, ἐπὶ Νεκταρίου τοῦ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως Προέδρου, καὶ Θεοφίλου τοῦ γενομένου Ἀλεξανδρείας Ἀρχιεπισκόπου»), καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης Οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν. Ἡ Σύνοδος δὲ αὕτη, ὀνομάζεται μὲν, πραχθέντα ὑπομνήματα ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ Ἀγαπίου καὶ Βαγαδίου, ἑκατέρου ἀντεχομένου τῆς ἐπισκοπῆς Βόστρης, κεῖται δὲ ἐν ταῖς Πανδέκταις μετὰ τὴν ἐν Καρθαγένῃ Σύνοδον οὐκ ὀρθῶς. Δι' ὃ ἡμεῖς ἀκολουθήσαντες τοὺς χρόνους, καθ' οὓς γέγονεν, ὡς καὶ περὶ τῶν ἄλλων τοπικῶν ἐποιήσαμεν ᾧδε πρὸ τῆς ἐν Καρθαγένῃ αὐτὴν ἐτάξαμεν.

ΟΙ ΔΥΟ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΣΥΝΑΧΘΕΙΣΗΣ
ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Ὅριζομεν, ὥστε μὴ ἐξεῖναι ὑπὸ δύο χειροτονεῖσθαι Ἐπίσκοπον, ἀκολούθως τῇ ἐν Νικαίᾳ || Ἀποστ. α'. Συνόδῳ.

(1) Δὲν εἶναι ἐναντίος ὁ Κανὼν οὗτος μὲ τὸν ἡ. τῆς αὐτῆς ταύτης Συνόδου, τὸν μὴ συγχωροῦντα αὐτοπροσώπως νὰ πηγαίνῃ ὁ Ἐπίσκοπος εἰς τὸν Βασιλέα, ἐπειδὴ προσθέτει οὗτος, ὅτι νὰ πηγαίνῃ καὶ ὁ Ἐπίσκοπος αὐτοπροσώπως, ἐὰν ὅμως καλεσθῇ ἀπὸ τὸν Βασιλέα καὶ ὄχι ἀφ' ἑαυτοῦ του, ἐξω μόνον ἂν ᾖ ἀνάγκη μεγαλωτάτη καὶ κίνδυνος εἰς ὅλην τὴν πόλιν. Κα-

θὼς καὶ ὁ Φλαυιανὸς Ἀντιοχείας, παρακληθεὶς ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἀντιοχείας, καὶ παρὰ Θεοῦ πεισθεὶς, ἐπῆγεν εἰς τὸν Βασιλέα Μέγαν Θεοδοσίον ὅπου ἐφοβέριζε νὰ ἀναστατώσῃ τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ παρακάλεσας αὐτόν κατεπράυνε τὸν θυμὸν του, ὡς λέγει ὁ Χρυσόστομος (λόγ. ε'. καὶ α. Ἀνδριάντων)· πλὴν καὶ τότε μὲ προσκλητικὰ γράμματα τοῦ Βασιλέως πρέπει νὰ πηγαίνῃ, καὶ ὄχι ἀφ' ἑαυτοῦ.